

tmmob
makina mühendisleri odası
istanbul şubesi

KÜBA ve **ENDÜSTRİ** **MÜHENDİSLİĞİ**

SUNUM: Prof. Dr. José Antonio Díaz Batista
Küba J.A. Echeverría Politeknik Üniversitesi

**MAKİNA MÜHENDİSLERİ ODASI
İSTANBUL ŞUBESİ**

“KÜBA ve ENDÜSTRİ MÜHENDİSLİĞİ GÜNÜ”

10.10.2009

----&----

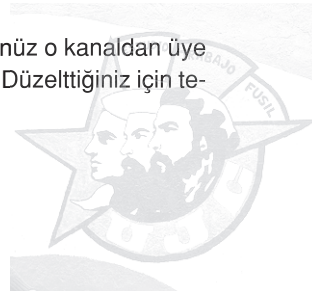
GÜREL ÇELİKEL- Günaydın arkadaşlar. Makina Mühendisleri Odası İstanbul Şubesi Endüstri ve İşletme Mühendisleri Meslek Dalı Komisyonunun düzenlediği Küba ve Endüstri Mühendisliği Gününe hoşgeldiniz. Biliyorsunuz bu yıl Küba devriminin 50. yılı. Bir şeyi daha hatırlatmak istiyorum. Che Guavera'nın katledilmesinin üzerinden de 42 yıl geçti. 42 yıl önce dün olmuştu. Bu bakımdan anlamlı bir dönemde bu toplantıyı gerçekleştirdiğimizi düşünüyorum ve açılış konuşmasını yapmak üzere Şube Başkanımız Sayın İlter Çelik'i kürsüye çağırıyorum.

İLTER ÇELİK (Makina Mühendisleri Odası Şube Başkanı)- Merhaba arkadaşlar. Beklentinin biraz daha altında sayıdayız, ama yüzlerin çoğu tanıdık. Hoşgeldiniz Bay Batista diyeceğim, nasıl söyleneceğini bilemiyorum İspanyolca'da.

Arkadaşlar, biraz Makina Mühendisleri Odası ve endüstri mühendisliğinden bahsetmek istiyorum. TMMOB'den başlayayım. TMMOB 23 ana meslek dalının oluşturduğu, 23 odanın oluşturduğu bir birlik. Onun altında Makina Mühendisleri Odası var. Makina Mühendisleri Odası şu an 70 binleri yakalamış üye sayısı ile TMMOB içindeki en büyük odalardan bir tanesi. 18 şubesi var, bir sürü de temsilcilikleri var. İstanbul Şubesi, Makina Mühendisleri Odasına bağlı en büyük şubelerden bir tanesi. 20 bini geçtik üye sayısı olarak. Makina mühendisleri, endüstri mühendisleri, işletme mühendisleri, uçak, uzay mühendisleri, son olarak da mekatronik mühendisleri bizim alanımızda bizim Odamız bünyesi altında faaliyetlerini sürdürüyor.

SALONDAN- Sayın Başkanım, lafınızı kesiyorum. TMMOB Yönetim Kurulunda alınan iki karar vardı. Otomotiv sektörü mühendisleri, bir de enerji mühendisleri de bizim odaya kayıtlı olacaklar.

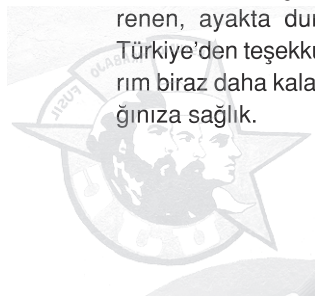
İLTER ÇELİK (Makina Mühendisleri Odası Şube Başkanı)- Henüz o kanaldan üye gelmediği için daha -üretim mühendisleri de olacak- söylemedim. Düzelttiğiniz için teşekkür ederim.

Biz ne yapıyoruz? İstanbul'da 20 bin üyemiz, yaklaşık 100'e yakın çalışanımız, 6 temsilciliğimiz var. Bir eğitim birimimiz, eğitim binamız var burada bir alt katta. Üç temsilciliğe ilaveten burası da eğitim merkezi olarak çalışıyor. Biz 6 temsilciliğimizde de en azından birer tane sınıf oluşturduk, oralarda eğitimler yapıyoruz. Şiarımız şuydu: Üyenin olduğu her yere faaliyetlerimizi götüreceğiz, dolayısıyla üyelerimizin olduğu fabrikalara ya da işyerlerine de eğitimlerimizi ya da diğer faaliyetlerimizi götürebiliyoruz. Bizim için önemli olan uç beylerimiz, uç beyliklerimizin en savaştan arkadaşlarımız işyeri temsilcilerimiz, işyeri temsilciliklerimize oldukça önem veriyoruz. Şiarımızı tekrarlıyorum: Üyenin olduğu her yerde Makina Mühendisleri Odası faaliyet gösterecek. Eksiklerimiz var mı? Tabii ki var, çok var; bunları sizlerin çabalarıyla gidermeye çalışıyoruz.

Bir örnek vereyim. Ne yapıyoruz? Bu önemli bir rakam, Bay Batista'ya da söylerseniz; Senede 8 bin adam gün eğitim veriyor Makina Mühendisleri Odası. 150 civarında eğitimlerimiz var. Önemli eğitimler bunlar. Talep olan ya da ihtiyaç gördüğümüz meslek dallarında ya da başka konularda eğitimlerimizi yapmaya çalışıyoruz. Bir örnek vereyim. Hanımla beraber gidecektik, iptal oldu, ama öfke kontrolü seminerimiz var mesela. İptal etti arkadaşlar. Niye ettiler bilmiyorum. Bana kızmış olabilirler. Mesela geçen haftaki toplantıda söylemiştim, geçen haftaki toplantıya gelen arkadaşlar biliyorsa ayakkabı attığında hedefini bulma eğitimlerini başlatacağız yakında, o antrenmanlara başlayacağız. Biz bu faaliyetlerimizi yürütürken sizlerden destek alıyoruz, sizlerin katkılarını alıyoruz. Bu katkılardan dolayı siz üyelerimize çok teşekkür ederiz.

Önümüzdeki bir iki toplantının bilgisini verip uzatmayacağım. Önümüzdeki günlerde 25, 40 ve 50 yıllık üyelerimizin plakelerini vereceğiz. Mesela bizim okuldan bir arkadaşla, Metin arkadaşla karşılaştık. O da plaketi ya alıyordur ya da bir dahaki sene alacaktır. Çevrenizdeki 25, 40 ve 50 yılı dolduran, ulaşamadığımız eğer arkadaşlar varsa onların plakelerini vereceğiz meslekte doldurdukları yıllarına has. Bu etkinliklerle ilgili bir iki şey söylemek istiyorum. Var ya çocuk doğarken şöyle doğuyor, bileğini kesseniz kanı şu renk akıyor, sarı kırmızı, lacivert bilmem ne. Böyle şeyler deniyor ya, biz doğduğumuzdan beri kırmızı akıyor, kan rengi kırmızı olduğu için bir, ikinci solcu olduğumuz için. Akıl bali olduğundan beri ben kendimi solcu diye tanımlıyorum. Bu anlamda Kübanın verdiği mücadeleye büyük değer biçiyoruz. Küba bir mücadele veriyor, hem de jandarmanın tam kalbine yakın yerde. 50 yıldır yaptığı bu mücadeleyi canı gönülden destekliyoruz. Burayı da merak ediyoruz, okuyoruz, öğrenmeye çalışıyoruz, ama bire bir Bay Batista bize anlatacak, özellikle meslek alanımızla da ilgili. Sonuçta biraz daha yakından tanımış olacağız hayallerimizdeki ülkeyi. O ülkenin devrimini yapmasında emeği geçenlere ve o zamandan bu zamana kadar o faaliyetleri sürdüren, direnen, ayakta duran o ülkenin bütün halkına, emeği geçen herkese buradan, Türkiye'den teşekkür ediyoruz, "ellerine sağlık" diyorum. Sizlere de iyi toplantılar. Umarım biraz daha kalabalık ve biraz daha aktif geçer. Hepinize iyi günler arkadaşlar, ayağınıza sağlık.

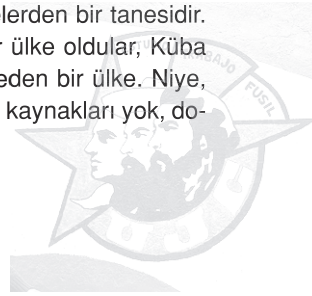

GÜREL ÇELİKEL- Arkadaşlar, iki temel oturum yapacağız. Birincisi, sabah oturumu olacak. Bu oturum akademik eğitim üzerine, endüstri mühendisliği eğitimi üzerinde yoğunlaşacak. Ancak, soru-cevap bölümü geldiği zaman sorularınızı genelleştirebilirsiniz de. Tahmini olarak 1-1.5 saatlik sunuş yapılacak, arkasından serbest soru cevaba geçilecek. Öğleden sonra ise, ikinci oturumda, devlet ve sanayi alanlarında Küba'da endüstri mühendisliği uygulamaları anlatılacaktır.

Başkanın açık bıraktığı noktaları kısaca tamamlayayım isterseniz. Rakamları verdi. Aslında 74 bini geçtik, bildiğim kadarıyla Makina Mühendisleri Odasının üye sayısı 74 binlerde.

Türkiye'de 20 bin civarında endüstri mühendisi olduğunu tahmin ediyoruz. Odamıza kayıtlı olan endüstri ve işletme mühendislerinin sayısı, 5 bini geçti. Bizim şubemizde de şu anda işletme ve endüstri mühendisi olarak 1150 civarında kayıtlı üyemiz var. Zaten biliyorsunuzdur ama, endüstri ve işletme mühendislerinin odamısındaki örgütlenme biçimini çok kısaca ifade edeyim: Endüstri ve işletme mühendisliği örgütlenmesi Makina Mühendisleri Odası içerisinde öncelikle şubelerdeki meslek dalı komisyonları(MDK) eliyle oluyor. Merkezde de şubelerde oluşan komisyonların seçtiği, belirlediği meslek dalı ana komisyonu(MEDAK) yer alıyor. Bunun kendi tüzüğü, kendi yönetmeliği var ve bu şekilde örgütlenme merkezleştirilmiş oluyor. Şu anda yayın olarak da baktığımızda TÜBİTAK'tan akredite endüstri mühendisliği dergisi var. Bunun dışında bir de bültenimiz yayınlanıyor. Tabii 20 bin endüstri mühendisi ve bunların ancak 5 bin tanesinin üyemiz olması bizim çok mutlu olduğumuz, keyif aldığımız bir durum değil. Dolayısıyla bu sayıyı, rakamı artırmamız gerekiyor. Türkiye'de biliyoruz ki endüstri mühendisliğiyle ilgili birçok web sitesi var. Bunların içerisinde çok güçlü olanları var, yani neredeyse bizim üye sayımıza denk üyesi olan mektup grupları da söz konusu ve buralarda hep sorulan soru endüstri mühendisliği üzerine olmaktadır. Bilmeyen arkadaşlar için ben kısaca ifade etmiş olayım, bu süreç, yani endüstri mühendislerinin örgütlenmesi süreci, Makina Mühendisleri Odası içerisinde mümkündür, şu anki durum itibarıyla böyledir. TMMOB biliyorsunuz belirli kanunlarla kurulmuş bir yapı ve o kanun ve yönetmelik silsilesi içerisinde endüstri mühendislerinin üye olduğu yer de Makina Mühendisleri Odası'dır, bu odanın içerisinde görev alıp aktif olmak ve mesleğin ihtiyaçlarını burada belirleyip yukarıya doğru götürme şansımız var; bunu da belirtmiş olalım.

Biraz önce söyledim, Küba devriminin 50. yılındayız. Küba, 1959'da Fidel Castro ve arkadaşlarının birlikte başardıkları devrim sonucunda hızla sosyalizme yönelen bir ülke. Şu anda da sosyalist ülke olarak bakabildiğimiz ender ülkelerden bir tanesidir. Bu 50 yıllık süre boyunca ciddi bir ambargo altında yaşayan bir ülke oldular, Küba aynı zamanda bir ada ülkesi, ambargonun acılarını sürekli hisseden bir ülke. Niye, çünkü, yani bir ada ülkesi olduğu için tahmin edersiniz çok zengin kaynakları yok, do-

layısıyla çok dikkatli olmak durumundalar, böyle bir durum söz konusu. Tahmin ediyorum ki, Jose Antonio Diaz Batista sunuşlarında bunları biraz daha açar. Burada keseyim ve Jose Antonio Diaz Batista'yı kürsüye davet edeyim sunuşunu başlatması için. Çok teşekkür ediyoruz, başarılı bir sunuş diliyorum.

Prof. Dr. JOSE ANTONIO DÍAZ BATISTA (Küba J.A.Echeverria Politeknik Üniversitesi)- Her şeyden önce sizlere üniversitem adına teşekkür etmek isterim. Echeverria Politeknik Üniversitesi ve Rektörümüz adına ve aynı zamanda Küba'daki endüstri mühendisleri adına sizin endüstri mühendisliği üzerine yapmış olduğunuz bu etkinliğe bizi çağırılmış olmanızdan ötürü teşekkür ederiz. Aslına bakılırsa, bu davet bizim için sürpriz oldu. Hoş bir sürpriz oldu aslında, çünkü bizim ülkemizden bu kadar uzak olan Türkiye gibi bir ülkenin Küba'daki endüstri mühendisliğine böyle bir ilgi göstermesini çok beklemiyorduk, ama tabii bu çok takdir ettiğimiz bir ilgi. Küçük bir video ile başlamak istiyorum benim üniversitem hakkında. Bu üniversite Küba'nın teknolojik bakımdan en büyük üniversitesi ve aynı zamanda en eski endüstriyel eğitim veren yer. Üniversite hakkında genel bir fikre sahip olmanız için videoyu izleyelim, daha sonra da 1961'den günümüze kadar Küba'da endüstri mühendisliği üzerinde detaylar hakkında konuşalım.

Bugün iki parçadan oluşan bir sunum yapacağız. İlk bölümde 1961 yılından itibaren Küba'da endüstri mühendisliğinin nasıl geliştiğine bakacağız. 1961 yılında endüstri mühendisliği kariyeri aslında Havana Üniversitesinde başlatıldı, çünkü o zaman Küba'da ilk üniversite Havana Üniversitesiydi. O zamandan günümüze kadar bu kariyerin gelişimine bakacağız. Politeknik Üniversitesinin de altında başlamış olduğu Havana Üniversitesi 1726 yılında kuruldu ve mühendislik eğitimi çalışmaları da 1900 yılında başladı. O zamanlar Havana Üniversitesinde bir mühendislik okulu vardı. Bu okul giderek gelişti ve 1964 yılında CUJAE üniversite kentine dönüştü. 1976 yılında da Havana Üniversitesinden tamamen ayrılarak yüksek politeknik enstitüsü haline geldi. Ülkenin en önemli Politeknik Üniversitesi. Üniversitemiz, pratikte bütün Küba'daki mühendislik eğitimine liderlik, öncülük ediyor.

Politeknik'e dair bazı rakamlar verelim. 1200 öğretim üyemiz var. Bunların 850'si tam zamanlı ve yüzde 40'ı da doktora, PHD sahibi. Bu eylül ayında başladığımız öğretim yılında üniversitemizde 6200 tam zamanlı öğrenci ve 5500 yarı zamanlı öğrenci var. 7 fakülte, 12 lisans bölümü, 9 yüksek lisans ve benzeri programlardaki öğrencilerimiz var. Bunların 1500'ü master dersleri alıyor, 140'ı da doktora programlarında. Üniversitemizin şu anki durumu bu.

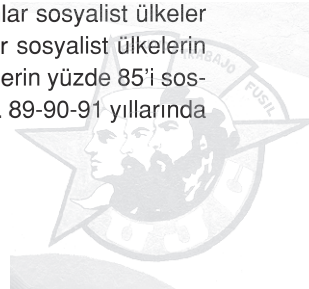
Üniversitemizde hangi kariyerlerin olduğuna dair bilgi vermek gerekirse, mimarlık var, mimarlık fakültesi ve mimarlık bölümü var. Sivil mühendislik fakültesi altında inşaat mühendisliği var. Elektrik mühendisliği fakültesi altında elektrik mühendisliği var, oto-

matik kontrol mühendisliği, telekomünikasyon mühendisliği ve aslında çok yeni açılmış bölüm olan biyomedikal mühendisliği var. İnfomatif mühendisliği fakültesi altında infomatik mühendisliği bölümü var. Endüstri mühendisliği fakültesi altında endüstri mühendisliği bölümü var. 2 sene öncesine kadar bu iki fakülte birlikteydi, yani tek bir endüstri infomatik fakültemiz vardı. Ben 10 sene boyunca bu fakültenin dekanlığını yapmıştım, ama artık iki fakülte ayrıldı. Makina mühendisliği altında Makina mühendisliği ve metalurji mühendisliği var. Kimya mühendisliği altında kimya mühendisliği bölümümüz var.

Söylediğim gibi endüstri mühendisliği Küba'da 1961 yılında başladı ve ABD'deki üniversitelerindeki endüstri mühendisliği bölümlerine çok benzer şekilde başladı eğitim. Söylemek lazım ki, bütün bu dönem boyunca ve hatta bugüne kadar da aslında bu etki belli bir seviyede devam ediyor. Aslında iki ülke arasındaki siyasi ayrımlara rağmen endüstri mühendisliği alanında birtakım benzer eğitimler var iki ülkenin eğitimlerinde. Şu anda üniversitede kullandığımız ders kitaplarının da büyük kısmı bunu göstermektedir. Bunların çoğu ABD üniversitelerinden geliyor. Daha sonra o kitapları nasıl aldığımızı anlatacağım.

1961 yılında endüstri mühendisliğinin temel amacı burada gördüğümüz gibi asgari kaynak tüketimiyle daha iyi ve daha fazla üretmekti. Bu 80'li yılların sonlarına kadar bölümümüzün temel ilkesi oldu. Belki Türkiye'de de benzer bir şekilde olmuş olabilir. Bölüm ilk başladığında aslında Makina mühendisliği, elektrik mühendisliği ve kimya mühendisliğinin bir karışımı olarak yola çıkmıştı ve aynı zamanda iş etüdü, sanayi güvenliği, kalite kontrol, sanayi ekonomisi, araştırma işlemleri ve elektronik Veri işleme konularında yoğunlaşmıştı. O zamanlar aslında tam olarak endüstri mühendisliğinin ne yapması gerektiği çok net değildi. Bölüm, profesyonel meslek olarak yeterince olgunlaşmamıştı. Elbette bütün bunların çok karmaşık bir siyasi sürecin içinde olup bittiğini de unutmamak lazım. Devrimin ilk yıllarından itibaren Kübalılarla ABD hükümeti arasında ciddi bir karşı karşıya gelme yaşandı. Tekrar vurgulayayım, bu aslında iki hükümet arasındaki bir sorundu. O zamanlar ABD hükümeti Latin Amerika ülkelerinde ne yapılması gerektiğini kelimesi kelimesine dikte ediyordu. Aslında ABD hükümeti Amerika'yı, bütün kıtayı yönetmeye alışmıştı. Dolayısıyla kıyılarından 150 kilometre ötede kendi isteklerine boyun eğmeyen bir ülkenin olması çok ciddi bir çelişki yarattı ve bu hala sürüyor.

61'den 80'li yıllara kadar bizim ülkemizde endüstri mühendisliğinin geliştiği süreç, böyle bir siyasi süreçti. Ülkede çok büyük bir sanayi, endüstriyel gelişim yaşanıyor ve aynı zamanda toplumsal gelişim yaşanıyordu. Küba o zamanlar sosyalist ülkeler sisteminin bir parçasıydı. Üretim planları ve sanayi planları diğer sosyalist ülkelerin planlarıyla bütünleşmiş bir şekilde yapıyordu. Ekonomik faaliyetlerin yüzde 85'i sosyalist ülkelerle yapıyordu ve bu 90'lı yıllara kadar böyle süregeldi. 89-90-91 yıllarında

çok büyük bir değişim yaşandı. Bildiğiniz gibi Sovyetler Birliği ortadan kayboldu, sosyalist kamp ortadan kayboldu, Avrupa'daki bütün sosyalist ülkeler ortadan kayboldu. Bir çok insan sosyalist bir ülke olarak Küba'nın da ortadan kaybolacağını düşünüyordu, ama mantıken hala orada. Elbette bu aslında nesne olarak bir paradoks değil, bizim orada olmamızın birtakım sebepleri var.

Dolayısıyla o zamanlar bölümümüz 5 sene, 10 sömestrdan oluşan bir programdı, teorik ve pratik derslerin bir karışımıydı. O zamanlar ilk 2 sene 4'er haftalık stajlar vardı ve hala böyle.

Şimdi, 3. ve 4. yıllarda staj 8 hafta. Bu hem çeşitli fabrikalarda, hem çeşitli şirketlerde yapılıyor. 5. senenin ikinci döneminde; yani son dönemde eğitim tamamen stajla geçiyor ve aynı zamanda final tezi hazırlanıyor. Bu dönemde bütün öğrenciler endüstri mühendisinin bir problemini çözmek zorundalar. O zamanlar bu bölüm sadece iki üniversitede vardı, bunlardan birisi de bizim üniversitemizdi.

95 yılında sosyalist ülkelerin ortadan kaybolmasının ardından biz de birtakım şeyleri değiştirmek zorunda kaldık. Yeni bir çalışma planı, yeni bir çalışma programı çıkarıldı. Bu program çerçevesinde endüstri mühendisliği ülkenin o günkü koşullarına ve sorunlarına daha uygun bir hale getirildi. Artık sosyalist kampı yoktu ve ekonomimiz büyük oranda değiştirdi. Artık, uluslar arası ilişkiler bakımından küreselleşmenin bir parçasıydık. Yeni teknolojilerin getirdiği değişiklikler vardı. Aynı zamanda da ulusal ekonominin birtakım ihtiyaçları vardı. Bugün günümüzde Küba'da her sene 600 endüstri mühendisliği öğrencisinin mezun olduğunu söyleyebiliriz. Şu an endüstri mühendisliği bölümü 8 üniversitede var. İlk baştaki iki üniversite artık 8'e çıktı. 5 sene sonunda mezun olanlar, 5 sene önce bölüme başlayanların ortalama yüzde 58'i, yani 5 senede bölümü bitirebilenlerin oranı yüzde 58. Gördüğünüz gibi bu çok yüksek verimlilik değil. Öğrencilerin önemli bir kısmı 6 senede, 7 senede bitiriyorlar, bazıları 8 senede bitiriyor. Şu an bölümün olduğu üniversiteler bu gördükleriniz, en üstteki benim üniversitem. Aslında şu an neredeyse bütün ülkede endüstri mühendisliği bölümlerine sahibiz. Önemli bir detay, Küba'da bütün üniversitelerde endüstri mühendisliğinde aynı eğitim programı var. Küba'da üniversite faaliyetlerini yöneten bir Yüksek Öğretim Bakanlığı var. Bölümlerin programları da bütün üniversitelerden hocaların ortak çalışmasıyla bu bakanlıkta planlanıyor. Bu planların yapısı bütün üniversitelerde aynı. Elbette pratik uygulamalar ve aynı zamanda stajlar; profesyonel stajlar, mesleki stajlar her bölgenin kendi gelişmişliğiyle bağlantılı. Örneğin Havana gibi daha sanayileşmiş bölgeler var. Holgin gibi temel sanayinin madencilik olduğu bazı bölgeler var. Burada Holgin'de Küba'nın temel üretim maddelerinden birisi olan nikel var. Örneğin Baravena plajına çok yakın bir yerde, Matanzas'ta bir üniversitemiz var ve bu üniversite haliyle daha fazla turizm sektörüyle ilişkili; diğer bölgelerde de bu şekilde devam ediyor. Her bölgedeki üniversite o bölgenin, o ilin ekonomik ihtiyaçlarına yanıt vermeye çalışıyor.

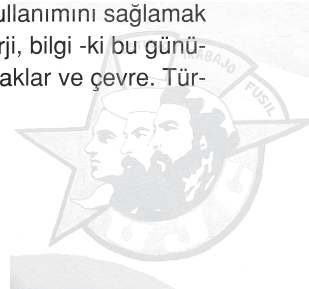
Bu yeni 'eğitim planıyla' ne oluyor? İlk olarak, doğal değişimlerin en önemli sebeplerinden bir tanesi Internet'in işin içine girmesi. Şu an enformasyon teknolojisi alanının etkileri, endüstri mühendisliğinde çok önemli bir yer tutuyor. Şu an enformasyon teknolojilerinin sahip olduğu ağırlık öncesiyle kıyaslanamaz kadar yüksek. Şu an yeni sistemle beraber sahip olduğumuz derslerden bazıları -belki sizler derslerin adını daha iyi çevirmek istersiniz- business process re-engineering, Enterprise Resource Planning- ERP(Kurumsal Kaynak Planlaması-KKP), elektronik ticaret. Küba'daki yeni endüstri mühendisliği bunları kullanarak Küba'da iş yapma biçimini büyük oranda değiştirdi. Burada önemli olan kelime, imalat ve hizmet süreçleri. Bu süreçleri analiz etme, planlama, işleme koyma, yönetme ve geliştirme becerilerine sahip olmalıyız.

Bu noktada şunu da hatırlamak lazım ki, bunların hepsi ABD ablukasının getirdiği kısıtlamalar çerçevesinde yapılmak zorunda. ABD'den bilgisayar satın alamıyoruz, ABD'den teknoloji satın alamıyoruz, yazılım satın alamıyoruz, kitap satın alamıyoruz ve birçok başka şeyi satın alamıyoruz. Dolayısıyla Latin Amerika'yı bir yol olarak kullanıyoruz, Avrupa'yı yol olarak kullanıyoruz. Bu yollar her zaman normalde olacağından çok daha pahalıya çıkıyor. Aynı zamanda Küba'ya çeşitli malları satan Kanada şirketleri, Avrupa şirketleri ABD tarafından sıkıştırılıyorlardı.

Biz ABD'nin dünyadaki bir numaralı düşmanı olmak gibi şüpheli bir yeteneğe sahibiz. Bu biraz anlaşılmaz bir şey, çünkü aslında ufacık bir adayı, 11 milyon insan var adada. Büyük bir ordumuz da yok, atom bombamız da yok. Bunların hiçbirisi yok, dolayısıyla bunun niye olduğunu anlamak mümkün değil. Bu mantık dışı politika niye? Obama dedi ki bir şeyleri değiştirecek. Şimdiye kadar hiçbir şey değişmedi, değiştirmesi de çok olanaklı görünmüyor, zaten her şey de Başkanına bağlı değil.

Endüstri mühendisliğine dönersek, şimdiye kadar bu süreçler için nelerin önemli olduğunu söyledik. Aynı zamanda tedarik zincirini oluşturma ve üretimi ve rekabeti artırmak da önemli. Bizim için aslında ikili bir durum söz konusu. Ülke içinde sosyalist bir ekonomiye sahibiz, ama dışarıyla ticaret yaptığımız sürece aslında kapitalist sistemin bir parçasıyız. Her tarafla ticaret yapmaya çalışıyoruz, dolayısıyla endüstri mühendislerimizi, hem iç ekonominin ihtiyaçlarına uygun olarak çalışmak, hem de dışarıda çalışabilecek donanımda yetiştirmek zorundayız. İç üretimimizin, iç ekonomimizin tamamı sosyalist, ama bütün dış ticaretimiz kapitalist, dolayısıyla eğitimde birçok şeyi birden yapmak zorundayız.

Endüstri mühendisinin felsefesine gelirse, aslında bizim yaptığımız iş gereksiz yere harcamamak, müsriflik etmemek ve tasarruf etmek. Özellikle bizim gibi çok ufak bir ada için şimdi sayacağım alttakilerin rasyonel ve sürdürülebilir kullanımını sağlamak lazım. Nedir bunlar? Hammadde, teğhizat, insan kaynakları, enerji, bilgi -ki bu günümüzde bizim alanımızda daha fazla önem kazanıyor- , mali kaynaklar ve çevre. Türkiye'de bunun aynı şekilde olmadığını biliyoruz.

Şimdi üretim olarak öğrenciye bakalım, biraz öğrencileri nasıl yetiştirdiğimizden konuşacağız. Endüstri Mühendisliği eğitimi sürecinde Hammaddemizi bölüme giren öğrenci olarak tanımlayalım ve bu anlamda elbette çıktımız da meslek sahibi bir endüstri mühendisi olmaktadır. Bu meslek sahibi olarak bölümden mezun olduğunda fiziksel olarak aslında hala aynı kişidir. Bir öğrencinin bölüme girerken fotoğrafını çekseniz, bir de mezun olurken çekseniz çok benzerler birbirlerine. Tek fark burada, dolayısıyla aslında soyut bir farklılık var. Üniversitenin burada sağlaması gereken şey bilgi, beceri, profesyonel tecrübe ve ahlaki(moral) değerlerin öğrenciye verilmesidir. Üniversitenin öğrencilere bilgi vermesi, becerileri vermesi gerektiği çok açık bir şey, ama ahlaki(moral) değerler deyince iş biraz değişiyor. Bir an bununla ilgili konuşmak istiyorum.

İnsanlar egoist doğuyorlar, dolayısıyla herhangi bir durumda insan önce kendisini düşünüyor. Bu yüzden mühendislerimize dayanışmayı öğretmek zorundayız. Dayanışma da kendiliğinden bir şey değildir. Dayanışma insanlarda sizin yaratmanız gereken bir şeydir. Aynı zamanda onurluluk vermemiz, disiplin vermemiz, iş ciddiyeti vermemiz gerek. Bu yüzden biz Küba'da ahlaki değerlere önemli yer veriyoruz, aynı zamanda mesleki ve kişisel olarak mühendisin kişisel değerleri eğitimi veriyoruz. Biz mühendisin mezun olduğunda ülkenin içinde bulunduğu sorunlara çözüm üretmesini ve önceliği buna vermesini istiyoruz; dolayısıyla sadece kişisel gelişimine öncelik vermemesini, çünkü bizim ülkemizde, yeni endüstri mühendisinin olması gereken şey budur. Bu aynı zamanda Küba'da yaratmaya çalıştığımız toplumun da bir parçasıdır. Bu yeni toplum eskisine göre çok daha dayanışmacı bir toplum olmak zorunda. Kariyerde bölümde sahip olduğumuz dersler bunlar: Size de zaten tanıdık gelecektir bu dersler; matematik, fizik, yabancı dil olarak İngilizce, felsefe, sosyoloji, kimya, informatik, uygulamalı matematik ve iş yönetimi vb.

Devam edersek, insan faktörü mühendisliği, teknolojik süreçler, kalite güvencesi, iş yönetimi ve tedarik ağları, endüstri mühendisliği projeleri, ulusal savunma ve son olarak da son dönemde final tezi. Aslında şimdi eğitimin içeriği biraz değişti, artık ağırlık teknolojiden kaydı, daha fazla organizasyona, yönetime, kalite güvencesine doğru bir ağırlık kayması var ve şirket enformatiği. İmalat, üretim süreçleri için gerekli olan teknolojinin anlaşılması için gerekli eğitimi veriyoruz, ama bölümün asıl çekirdeğini, özünü oluşturan daha çok planlama, organizasyon, iş yönetimi. Aynı zamanda bizim Küba'da geniş yelpazede çalışabilecek diye tanımladığımız bir mühendis (tipi) yetiştirmeye çalışıyoruz, çünkü bu mezun bir nikel fabrikasında çalışabilir, bir şeker fabrikasında çalışabilir, bir havaalanında çalışabilir ya da bir hastanede çalışabilir. Dolayısıyla bütün bu işlerden herhangi birisini yapabilecek kadar temel bilgiye sahip bir mühendis yetiştirmek zorundayız.

Sorunlardan bir tanesi de öğrencilere ders kitaplarını vermek. Burada bir parantez açıp, Küba'da eğitimin tamamen ücretsiz olduğunu hatırlatmalıyım. Ücretsiz dediğim

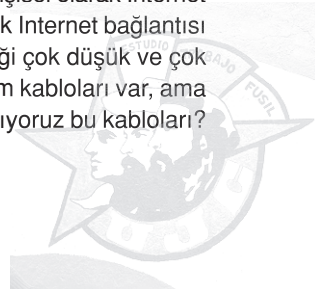
zaman, aynı zamanda öğrencilere ders kitaplarının da ücretsiz verildiğini kastediyorum. Şöyle bir sistem geliştirdik: Her dönem öğrencilerin alması gereken ders kitaplarını öğrencilere ödünç veriyoruz. Böylece ihtiyaç duydukları bütün kitaplar ellerinin altında oluyor. Küba Yüksek Eğitim Bakanlığı'nın bir basımevi var ve burada Küba'da bütün üniversite öğrencilerine gerekli bütün kitaplar basılıyor. Pratikte bu iş nasıl oluyor? Örneğin, endüstri mühendisliğinde bir kitaba ihtiyaç duyduğumuzda, bu kitap bir ABD kitabıysa bundan bir kopya alıyoruz, gelip bakanlığın basımevinde bütün öğrencilere kaç tane lazımsa o kadar basıyoruz. Bu kitaplar elbette piyasaya sürülmüyor, satılmıyor, herhangi bir şekilde ticari ilişkiye sokulmuyor.

SALONDAN- Telif hakkı, patent vermiyorlar mı?

Prof. Dr. JOSE ANTONIO DÍAZ BATISTA (Küba J.A.Echeverria Politeknik Üniversitesi)- Umrumuzda değil, sonuçta ABD'liler bize yardım etmek istemiyorlarsa bizim de onlara karşı bir sorumluluğumuz yok. Bu kitaplarla hiçbir ticari faaliyet yürütmüyoruz, bu sadece eğitim için. Kitapevlerinde satılamaz, ihraç edilemez, başka bir şey yapılamaz. Elimizdeki çözüm bu, optimal çözüm bu, ama bu da bir çözüm. Küba kitapları da var, bizim ürettiğimiz kitaplar da var. Gerçekten çok iyi ABD kitapları da var. Niye bunları kullanmayalım? Normal, bu verimlilik aslında bir bakıma. Diyelim ki herhangi bir zamanda iki ülke arasındaki siyasi ilişkiler düzelirse bu sorun da çözülür.

Laboratuvarlar meselesine gelince, laboratuvarlar bizim için bir sorun, çünkü bir defa çok maliyetli. Küba'da her zaman parayla ve aynı zamanda gümrük vergileriyle sorunumuz var. Üstelik şu an içinde bulunduğumuz karmaşık durum sadece laboratuvarlarla ilgili de değil. Şu an yaptığımız şey aslında Kübalı şirketlerle çeşitli anlaşmalar yapıp, onların belli yerlerde laboratuvarlar kurmasını sağlamak. Şirketlerin bazıları ortaklı şirketler, bir kısmı Kübalı, bir kısmı yabancı. Dolayısıyla laboratuvar uygulamaları gerektiğinde öğrencileri bunlara götürüyoruz. Bunun yanında şu sıralar çok fazla kullandığımız yöntemlerden bir tanesi de görsel (virtual) laboratuvarlar kullanmak. Burada öğrencilerin farklı durumlarda farklı şeyler yapabilmesini sağlayan simülasyonlar uygulamak. Elbette ilki bizim için daha kolay, çünkü şirketlerin büyük kısmı devlet şirketleri. Bu yüzden de devlet sonuçta bu şirketlerin bu ikili anlaşmaları üniversiteyle yapmasını kolaylaştırıyor. Bazı şirketler sonuçta bunu yapmak istemeyebilirler, dolayısıyla bu amacı sağlayabilmek için şirketlerle bir şekilde anlaşma süreci yaşıyoruz. Bu daha önce bahsettiğim 4 haftalık, 8 haftalık son dönemdeki stajlarda da öğrenciler şirketlere gidiyorlar ve stajlarını şirketlerde yapıyorlar.

Bir başka sorun Internet. Küba'da henüz bireylerin hala maalesef kişisel olarak Internet bağlantısına sahip olma şansı yok. Küba'nın şu an sahip olduğu tek Internet bağlantısı uydu üzerinden sağlanıyor. Bu bağlantının da haliyle bant genişliği çok düşük ve çok pahalı. Bir çelişki aslında bu, çünkü Küba'nın birçok yerinde iletişim kabloları var, ama bu kabloları bir türlü dış dünyaya bağlayamıyoruz. Niye bağlayamıyoruz bu kabloları?

ABD şirketleri yüzünden. Öte yandan bazen basında, medyada, Küba'nın yurttaşlarına istemediği için Internet sağlamadığı yazılıyor. Aslında söz konusu olan bir teknolojik problem. Buna rağmen bizim kendi üniversitemizde 1500 bilgisayarla hem öğretim üyelerine, hem de öğrencilere Internet sağlıyoruz; bu şu demek: Öğrencilerimizin büyük çoğunluğunun evlerinde bilgisayar yok, ama üniversiteye geldiklerinde Internet'e bağlanabilmelerini ve oradan bilgi edinmelerini sağlamaya çalışıyoruz. Üniversitenin aslında yeterince iyi bir Internet'i var öğrenciler için.

Internet'e erişim olanaklarını paylaştırmak için bir sistemimiz var; bu da şöyle: Her öğretim üyesi aylık 150 megabayta kadar Internet'ten bilgi indirebiliyor, her öğrenci için bu 50 megabayt. Bu pek fazla değil, ama şu an için yapabildiğimiz bu. Elbette herhangi bir insan özel bir sebep için bir şey indirmek istediğinde bunun için başvuruluyor ve bu hak veriliyor.

Peki bu sorunu nasıl çözeceğiz? Aslında şu anda bu sorunu çözmeye aşamasındayız, çünkü bir fiber optik kablo inşa ediyoruz. Bu Küba'nın güneyinden Venezüella'nın kuzeyine bağlanacak. Bu kablo yaklaşık 1500 kilometre uzunluğunda olacak. 1 milyar 500 milyon dolar tutarında olacak, yani yaklaşık her kilometresi 1 milyon dolara tekabül ediyor. Şu an bu kablo inşa ediliyor ve bu kablo inşa edildikten sonra Internet'imiz çok daha iyi olacak, ama aynı zamanda telefon hattı da çok daha iyi olacak. Bu bir detay, ama Küba şu an telefon bağlantısını da en pahalı kuran ülke. Küba'yı telefonla aramak gerçekten bir servet tutarında. Küçük bir servet, ama servet. Bu proje bittikten sonra çok çok daha iyi bir telefon bağlantısına ve daha yüksek bir bant genişliğine sahip olacağız. O proje bittikten sonra devlet, kişisel Internet alma hakkını verecek.

Başka ne var endüstri mühendisliğinde? İş yönetimi mastırı var, kalite kontrol mastırı, insan kaynakları yönetimi mastırı(yüksek eğitim-master), lojistik ve imalat sistemleri mastırı, iş bilgi sistemleri(YBS) mastırı, karar destek yönetimi sistemi mastırı. Bu bölümler bir süredir eğitim veriyorlar. Genel olarak bu bölümlerin verdikleri eğitim ortalama olarak 5 seneden fazladır devam ediyor. Genel olarak Küba'da mastır programları, final tezi de dahil 2 sene sürüyor. Bu aynı zamanda çalışarak yapılıyor, bir yandan çalışıyorsunuz, bir yandan mastıra devam ediyorsunuz. Her sene bu farklı uzmanlıklarda 60-80 mastır öğrencisi mezun oluyor. Bu bizim üniversitemizde sadece, bizim dışımızda 7 üniversite daha var. Onların da kendi hacimlerine göre her sene belli sayıda mastır öğrencisi mezun oluyor. Bir rakam vereyim; benim üniversitemde endüstri mühendisliği bölümü toplamda 150'nin üzerinde öğretim üyesine sahip. Bu oldukça büyük bir güç aslında. Bunlar tabii yalnızca lisans öğrencilerine ders vermiyorlar, aynı zamanda mastır ve doktora derslerine de gidiyorlar ve elbette araştırma da yapıyorlar.

SALONDAN- Ders saatleri ne kadar oluyor?

Prof. Dr. JOSE ANTONIO DÍAZ BATISTA (Küba J.A.Echeverria Politeknik Üniversitesi)- Genel olarak sabah 8'den akşam 6'ya kadar.

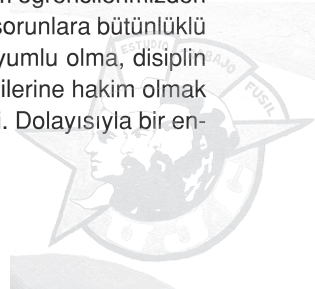
SALONDAN- Bir ders ne kadar sürüyor?

Prof. Dr. JOSE ANTONIO DÍAZ BATISTA (Küba J.A.Echeverria Politeknik Üniversitesi)- 50 dakika. Normal olarak aslında iki 50 dakikalık, iki derslik bir blok halinde işleniyor.

Şunu anlatıyorduk en son: Bizim üniversitelerimizde öğretim üyelerinin zamanının tümü ders vermekle geçmiyor, bu için bir kısmı, ama diğer kısmında araştırma, mastır, doktora öğrencileriyle ilgilenme, tezlerle ilgilenme var. Şunu demek istiyorum: Örneğin ben öğretim üyesiyken, aynı zamanda 3 sene boyunca bir şeker fabrikasında çalışmışım, 2 sene bir Makina üretim fabrikasında çalışmışım. Üniversitede çalışıyorsunuz, ama aynı zamanda bir sanayi kuruluşunda da, başka bir şirkette de çalışıyorsunuz. Örneğin ben 1.5 sene bir turistik gemi şirketinde çalıştım. Üniversite aslında öğretim üyelerine belli süreler için üretimde de kalmalarını, üretimin parçası olmalarını ve dolayısıyla kendilerini güncellemelerini istiyor.

Küba'da doktora programlarımız var. Bunun için bir ulusal konsey var, doktora konseyi. Bu, Küba'daki, doktora aşamasında bilimsel onay için en yüksek organdır. Bu konseyde 25 öğretim üyesi var, ben de bunlardan bir tanesiyim. Bu 25 öğretim üyesi ülkedeki bütün üniversitelerden seçiliyor. Bu isimleri üniversiteler öneriyorlar kimler konseye girsin diye. Bu bütün ülkeyi kapsayan bir konsey. Şu an Küba'da doktora 3 ila 5 sene sürüyor. Herhangi bir öğrenci doktora tezini sunduğunda bu 25 konsey üyesinin en az 7 tanesinin bu doktora tezini onaylayan grup içinde olması gerekiyor. Aynı zamanda konsey her tez için konsey dışından iki kişiyi atıyor. Bu iki hoca sözkonusu tezi onaylama veya onaylamama yetkisine sahip. İkişer üye de bu 7 kişilik konseyin dışında, dolayısıyla her tez onaylama toplam 11 kişiden oluşuyor. Tabii bu her zaman aynı 11 kişi değil elbette. Endüstri mühendisliğinde senelik 15-20 doktora tezi yazılıyor. Tabii bunu yazan öğrenciler arasında Meksikalılar, Kolombiyalılar, Ekvatorlular, Venezüellalılar da var Küba'da doktora yapan. Bu bir değişim programı, bir süre Meksika'da, bir süre Küba'da okuyorlar.

Şu an ekonomi bizden ne bekliyor? Şu an için ekonominin ve sanayinin, şirketlerin bizden beklediği temel vasıflar iş ve ücret yönetimi, iş güvenliği ve işçi sağlığı, insani kaynak yönetimi, bilgi yönetimi, bilgi teknolojileri ve iş süreci yönetimi, lojistik ve tedarik zinciri yönetimi ve kalite yönetim sistemleri. Yine ekonominin bizim öğrencilerimizden temel olarak beklediği beceriler çok disiplinli düşünme yeteneği, sorunlara bütünlüklü yaklaşım, kalite ve müşteri odaklı düşünme, ekip çalışmasına uyumlu olma, disiplin ve yaratıcılık -ki bu bizim için çok önemli şu sıralar-, bilgi teknolojilerine hakim olmak ve bütün bunlarla bağlantılı olarak aynı zamanda liderlik yeteneği. Dolayısıyla bir en-

düstri mühendisi hem üretim ve hizmet yönetimi sürecinden, hem de bunun kalitesinin yönetiminden sorumlu. Genel olarak bizden iş yönetimi yapacak endüstri mühendisleri istiyorlar. Verimli üretim, kaynakların kötü harcanmadığı bir üretimin sağlanacağı bir süreç, sürdürülebilir bir iş süreci, asgari enerji kullanan iş süreçleri ve çevre için en az maliyetli iş süreçleri; şu an için ülkedeki şirketlerin bizden beklediği bu.

Bizim için ilginç konulardan bir tanesi, kadın ve endüstri mühendisliği. Çoğunluğu kadın olan bir sınıfa ders vermenin hoşnutluğu bir yana -en azından benim için-, Küba'da şu an kadınların endüstri mühendisliğine erişiminin çok yüksek olduğu bir süreç var. 60'lı yıllarda, 70'li yıllarda sadece endüstri değil, genel olarak bütün mühendislikleri okuyanlar çoğunlukla erkeklerdi, mühendislik bir erkek mesleği idi, şu an bunun tam tersi yaşanıyor, bugün Küba'da sınıflarda eğitim alan öğrencilerin yüzde 61'i kadın. Bu rakamın yanısıra aslında Küba'da mühendislik eğitimi alan kadınlar hem iyi öğrenciler, hem de iyi mühendis olduklarını kanıtladılar, aynı zamanda iyi şirket yöneticileri. Şu an ilk defa benim üniversitemdeki rektör bir kadın, bundan önceki bütün rektörler erkekti. Şanslıyız ki hem rektör, hem de endüstri mühendisi. Endüstri mühendisi bir kadın, diğer bütün erkeklerle savaşa savaşa rektör olmayı başardı. Bu şu an Küba'da çok ilginç bir durum. Toplumsal olarak Küba her zaman kadınların iş yaşamında daha fazla rol almasını destekledi. Kadınların istihdamını koruyan birtakım yasalarımız var, ama aynı zamanda Kübalıların kültürü de değişti. Eskiden çok maço bir kültürdü, artık bu değişiyor.

Küba'da üniversiteye girme de şu şekilde: Üniversiteye girmek isteyen bir öğrenci öncesinde çeşitli sınavlara girmek zorunda ve sınavlarda aldığı notlara göre ona uygun olarak istediği bölüme girebilir. Benim üniversitemde senede 200 öğrenci alınıyor endüstri mühendisliğine. Genel olarak her sene 500'ün biraz üzerinde başvuru oluyor, dolayısıyla en iyi 200 üniversiteye giriyor. Demek istediğim şu: Üniversiteye giren en iyi 200'ün yüzde 61'i kadın. Bizim bölümümüz iyi öğrenciler alıyor ve bunların büyük kısmı kadın. Bu bölüm bitti. Teşekkürler.

GÜREL ÇELİKEL- Evet arkadaşlar, ikinci bölümün formatı şöyle: Direkt soru-cevap. Her türlü soruyu sorabilirsiniz, yalnız kayıt alınabilmesi açısından mikrofonu isteyin, biz getirelim. Sorunuzu kendinizi tanıtarak sorarsanız seviniriz, çünkü daha sonra bu etkinliğin kitap haline getirilmesini düşünüyoruz, dolayısıyla doğru kayıt almak için böyle bir yöntem izleyelim derim.

Bu etkinliği düzenlerken biz oda olarak özellikle Küba Elçiliğinden yardım istedik. Kendileri çok yardım ettiler bize, çok teşekkür ederiz. Antonio'nun buraya getirilmesinde ve konaklanmasında bize çok yardımcı olan bir kurum daha vardı, Küba Dostları Derneği. Kendilerine de teşekkür ederiz. Evet başlayalım arkadaşlar.

FIRAT KAYIRAN- Şu an yazılım ve donanım alanında Küba'ya uygulanan ambargoyu

söyledi Sayın Batista. Şu an bu ambargoyu nasıl aşılıyorlar ve gelecekte bununla ilgili ne yapmayı düşünüyorlar? Teşekkürler.

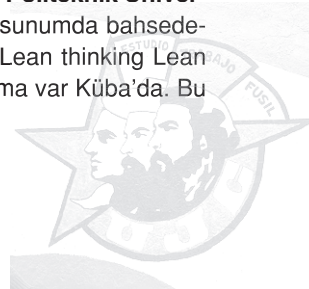
Prof. Dr. JOSE ANTONIO DÍAZ BATÍSTA (Küba J.A Echeverria Politeknik Üniversitesi)- Yazılım ve donanım meselesinde bilgisayarları başka yerlerden alıyoruz, nerede bilgisayar satılıyorsa oralardan, ABD'den değil. Sorun şu ki, bunlar daha pahalıya geliyor. Ablukaya gelince, ABD ile aramızdaki mesafe 150 kilometre. Doğal olarak Küba, ABD için bir pazar ve ABD de Küba için bir pazar. Normalinde bu ticari ilişkinin sıkı olması lazım. Diyelim ki kendime bir laptop alacağım. Bu ABD'de 500 dolar tutacaksa, başka bir yerden aldığınızda 700 dolar tutuyor.

Daha iyi tanıdığım bir alandan bahsedeyim, kitap satın alma işleri, çünkü benim üniversitedeki görevlerimden bir tanesi de, öğretim üyeliğinin yanında bu işle de ilgileniyorum. Örneğin bir Makina mühendisliği ders kitabını, Amazon biliyorsunuz ABD'nin Internet sitesi, kitap satım sitesi, oradan almaya kalkarsam 80 dolar tutuyor, ama bunu gidip Panama'dan ya da Meksika'dan almak zorundayım, bu bana 100 dolara patlıyor. Bu sadece bir kitap için, yani bir kitabı almak için bile yüzde 25 daha fazla para ödemek zorunda kalabiliyorsunuz, dolayısıyla bu bizi etkiliyor. Biz ABD şirketlerinden bir takım yazılımlar almak istedik, ama bize "hayır" dediler. Şanslıyız ki aslında bize satmak istiyorlardı, izin aldıkları sürece bize satmak istiyorlar. Bu yüzden biz de özgür yazılım kullanıyoruz, açık kaynaklı yazılım kullanıyoruz Küba'da.

Küba'da yazılım konusunda çalışan çok fazla insan var. Küba şirketlerinde yazılım uzmanlığı yapan, yazılım üzerine çalışan çok fazla insan var. 70-71 yılında biz kendi bilgisayarımızı da yaptık. Daha sonra ne oldu? Teknoloji o kadar gelişti ki bizim ülkeyimizin ekonomisi bunu yakalamaya fırsat vermedi. Karşı karşıya bulunduğumuz yazılım sorunlarını çözmek için Küba'da yeterince nitelikli insan ve tecrübe temeli var aslında. Endüstri mühendisliğiyle enformatik fakülteleri birlikte olduğu zaman -iki bölümün birlikte olduğu zamanda dekandım- bizim fakültemizdeki birçok öğretim üyesi Kanada şirketleri için, Fransız şirketleri için çalışıyorlardı, yazılım üretiyorlardı. Bu işi çözmek için aslında bizim nitelikli insanımız var.

SELİM KURT- Yalın üretim sistemi, "Lean manufacturing" (Yalın Üretim) ders konularında geçmedi. Küba'daki uygulamaları nasıl acaba? Onu merak ediyoruz. Küba'daki uygulamalara ders programlarında nasıl yer veriyorlar? Dünyadaki geleceği hakkındaki görüşünü alabilirsek bu konuda...

Prof. Dr. JOSE ANTONIO DÍAZ BATÍSTA (Küba J.A Echeverria Politeknik Üniversitesi)- İlk olarak ikincisine cevap vereyim. Bundan ikinci, diğer sunumda bahsedeceğim, o soruyu ikinci sunuma bırakalım. Bahsettiğiniz konuda Lean thinking Lean Consumption olarak da geçiyor bizde, bu konuda çok fazla çalışma var Küba'da. Bu iş aslında özünde asgari kaynakla en fazla üretim yapmak.

SALONDAN- Japon felsefesiyle alakalı olduğu için...

Prof. Dr. JOSE ANTONIO DÍAZ BATÍSTA (Küba J.A Echeverria Politeknik Üniversitesi)- Tam zamanlı üretim felsefesiyle alakalı. Tam zamanlı üretim 8-10 senedir yapılıyor. Yine 4-5 senedir bu lean manufacturing ve aslında bu işin aynı zamanda felsefesi de başladı Küba'da. Bu endüstri mühendisliğinin özü. Tüketici ve toplum için, daha fazla üretmek istediğiniz sürece toplum için, bunun sürdürülebilir olması için en az maliyetle ve en az kaynak harcararak bunu yapmalısınız.

GÖKHAN ZENGİN- Endüstri mühendisliği denilince akla ilk önce genel olarak kapitalizmin krizi sonucu oluşmuş problemlerin sanayideki çözümünü geliyor. Örnek vermek gerekirse, Taylor iş bölümü yaparken döneminin sorunlarına özgün böyle bir iş bölümü yapma gereği duymuş. Aynı biçimde Ford bir montaj hattı yaptığında, bir assembly line yaptığında üretimin artırılması, çünkü sınırsız bir talep olduğu varsayılıyor o dönemlerde, ona göre bir strateji çiziyor ve benzer bir şekilde, demin arkadaş da bahsetti, bir lean thinking denilen bir şey var. Ürün çeşitliliğinin gerekliliği 74 sonrası bir kriz olduğu zaman lean manufacturing denilen bir şey oluşmuş. Sonuçta tüm bu yöntemler, yani Yalın üretim vb konuları kapitalizm krizinin sonucunda oluşmuş problemlerin çözümleri. Küba'daki endüstri mühendisliği konularına bakıyoruz, tüm bu sorunların çözümünden oluşmuş literatürden farklı bir literatür yok, yani aynı kavramlar. Buradaki insanlar da söylenen sözcükleri tamamlıyor mesela, o kadar insanlar aşına. Küba'da bir endüstri mühendisi olmakla, Türkiye'de ya da Avrupa'nın herhangi bir yerinde, dünyanın herhangi bir yerinde veya Çin'deki bir endüstri mühendisinin arasındaki fark nedir? Tabii tüm bu anlattıklarımı da söylerseniz sevinirim, çünkü sorunun özü de bu. Cevaplarsak sevinirim.

İLTER ÇELİK- Yeni Barış Ödülü, Nobel Barış Ödülü sahibi Obama "bir şeyler değişecek." Dedi. Ben bir şeylerin değişeceğine inanmıyorum, dünyayı böyle sürdürmek için ellerinden geleni yapacaklar, ama biz de değiştirmek için bir şeyler yapacağız. Oradaki eğitimden bahsederken, Mr Batista, mühendislik öğrencisine ahlaki değerler anlamında bir şeyler kazandırmaya çalıştıklarını ve dayanışmanın üzerinde ağırlıklı biçimde durdu. Bizler üniversite kapısına geldiğimizde 18 yaşındaydık ve ana hatlarımız çizilmişti. Ne için neyi yapacağımızı biliyorduk. Ben Makina mühendisliğini yazarken üretmek için yazdım. Bu kafa yapısındaki öğrencileri dayanışmacı ya da ahlaki değerleri olan bireyler haline getirirken öncesi olması lazım, daha öncesi nasıl, yani anaokulundan başlarsak? Biz Kur'an kurslarından başlatıyoruz. Orada nerede başlıyor bu eğitim, nasıl başlıyor, nelere önem veriyorlar? Bu çok uzun bir konu, ama çok kısa bir iki anekdot alabilirsem sevinirim.

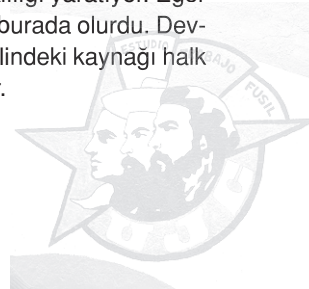
Prof. Dr. JOSE ANTONIO DÍAZ BATÍSTA (Küba J.A Echeverria Politeknik Üniversitesi)- Soruların bir kısmına vereceğim cevaplar aslında ikinci bölümle çakışacak, çünkü ikinci bölümde endüstri mühendisinin Küba'da nasıl uygulandığına değineceğiz.

Sizin sorunuza cevaben, biz gerçekten de aslında kapitalist ekonominin sorunlarını çözüyoruz ve bunlar çok büyük sorunlar. Küba hangi ülkeyle ticaret yapıyor olursa olsun bunlar aynı kapitalist kurallarla yapılıyor. Pratikte kapitalizmin kurallarıyla oynamak zorundayız. İkinci bölümdeki sunumun başlıklarından bir tanesi kapitalizmde endüstri mühendisliği, sosyalizmde endüstri mühendisliği farklı mı? Sosyalizmde de kapitalizmin kurallarını bir şekilde sürdürmek zorundayız ve bu pratikte bir problem.

Küba'da iki farklı durum söz konusu. Birisi Küba'nın içine dair olan durum, ki bu çok daha sosyalist bir durum. Küba'nın iç ekonomisi farklı kurallarla işliyor. Tabii ki burada arz var, talep var, fakat farklı kurallarla işliyor. Dışarıda da Küba kapitalist kurallara göre şekillenmiş bir dünyayla ilişki içine giriyor. Ögleden sonraki sunumda buna belki biraz daha fazla değinme şansımız olacak, ama sosyalizm aslında hala bir deney. Bazı alanlarda gerçekten başarılı olmuş bir deney, bazılarında henüz başarılı olmamış bir deney. Örneğin Avrupa'daki sosyalist ülkelerde istenilen sonucu vermedi. Kendilerine özgü farklı karakterleri olan ve bunlara uygun olarak sonuç veren Küba, Çin, Vietnam gibi ülkeler var hala önümüzde, ama bu bir deney olmayı sürdürüyor. Küba yeni bir toplum yaratıyor. Bu gerçekten çok karmaşık bir problem, çok zor bir problem özellikle de ufak bir ada için.

GÖKHAN ZENGİN- Sosyalizm bir deney dedik. Zaten aslında işin büyüğü burada, bir deney varken, endüstri gibi kritik önemli bir şeyin nasıl sosyalist bir şekilde geliştirilmesi gerekliliğini, yani endüstri mühendisine alternatif olarak bu deneyde insanlığın kazanacağını gösterecek bir adım var mı? Ben ders programlarında gördüğümde böyle bir şeyi algılayamadım, yani farklı bir yönelim, farklı bir alternatif göremedim. Bu deney insanlık adına geliştirecek adımlar nelerdir? Aslında benim öğrenmek istediğim şey bu. Fark nedir diye sordum ya, Türkiye'de ya da Avrupa'daki endüstri mühendisinden farkı ne ki, -kaldı ki Çin'in sosyalist bir ülke olduğunu düşünmüyorum;- bunu öğrenmek istiyorum. Demek istediğim şey şu: Ortada bir realite var. Küba ticarette kapitalist ilişkileri kullanıyor, ama bu deney içerisinde endüstri mühendisliğinin yeri nerede?

Prof. Dr. JOSE ANTONIO DÍAZ BATÍSTA (Küba J.A Echeverria Politeknik Üniversitesi)- Sosyalizmin bir deney olduğu benim kişisel görüşüm. Sosyalizmde de aynı şekilde elinizdeki kaynaklarla olabilecek en verimli şekilde en fazla şeyi üretmek istersiniz, bu kapitalizmle aynı. Farklılık şurada: Kapitalizm bunu bir kişi için kar olarak üretmek istiyor. Öbür örnekte bunu toplum ve halkın yararı için yapmak zorundasınız. Benim bakış açımına göre aslında endüstri mühendisliğinin yaptığı şey iki örnekte de aynı. Farklılık aslında çıkan sonuçta, çünkü gelir farklılığı asıl farklılığı yaratıyor. Eğer ben kapitalist olsaydım, patron olsaydım kar bana kalırdı, farklılık burada olurdu. Devlet de herhangi bir şeyi üretirken eğer daha az kaynak harcarsa, elindeki kaynağı halk ve toplum yararına başka alanlarda harcama olanağını elde eder.

Tabii Küba'da da ilkokuldan itibaren bir eğitim sistemi var. Farklı olarak Küba'da dinin sizdeki gibi bir etkisi yok. Siz dinden bahsettiğiniz için söyledim, ama elbette ilkokuldan itibaren her bireyde birtakım değerler yaratılıyor. Öğrencinin olgunlaşmasında, gelişiminde, örneğin bazı şeyleri ortaokulda anlatırsınız, ama bunu ileride anlayacağı şekilde anlayamaz. Dolayısıyla siz dayanışma öğretiyorsanız bir öğrenciye ilkokul öğrencisine bir şekilde öğretmek zorundasınız, ortaokulda başka şekilde öğretmek zorundasınız, üniversitede meslek sahibi olacağını yine başka şekilde öğretmeye devam etmek zorundasınız. Siz bir öğrenciyi toplum yararına çalışması gerektiğini anlayacak şekilde yetiştirmek zorundasınız. Tabii bir çocuk için bu çok berrak bir fikir değil, ama bir üniversite öğrencisine topluma karşı sorumlu olduğunu söylediğinizde farklı bir şey. Birkaç sene içinde yerine getirmek zorunda bu sorumluluğu.

İSMAİL BOYACIOĞLU- İnsanlık tarihi boyunca erkek hegemonyasında dünya idare edilmiş ve gelinen sonuç belli, herkesin şikayet konusu halinde. Hocamızın anlatımı içinde kadınların endüstri mühendisliği konusundaki seçimlerinden kısa örneklemeyle, yüzde 60'lara varan tercihleriyle ve çok başarılı olmalarıyla belli yere geldiği zaman, idari kademelere geldiği zaman başarılı olmaları, bu bir biyolojik farklılığın getirdiği bir şey midir, yoksa kadınlar şunu mu demek istemektedirler: "Siz erkekler olarak dünyayı yönetmeyi beceremediniz, durun artık biz yöneteceğiz" demekte midirler? Bu fırsatı Küba gibi bir ülke onlara verdiği için bu tercihleri kullanabiliyorlar. Bu konudaki görüşlerini öğrenmek istiyorum. Teşekkür ederim.

Prof. Dr. JOSE ANTONIO DÍAZ BATÍSTA (Küba J.A Echeverria Politeknik Üniversitesi)- Kadınların da erkekler kadar yetenekli olduğunu düşünüyorum ve bazen de daha yetenekli. En azından benim ülkemde hala erkeklerden daha fazla çalışıyor kadınlar, çünkü hem işte çalışıyorlar, hem de evde çalışıyorlar. Hala bunu tamamen aşmayı biz de başarabilmiş değiliz. Ben bunun doğal bir gelişim olduğunu düşünüyorum. Toplum bu yönde gelişmek zorunda, kadınlar erkeklerle aynı haklara sahip olmak zorunda, aynı sorumluluklara sahip olmak zorunda, aynı entelektüel gelişim fırsatına sahip olmak zorunda. İçlerinde kim kendini gösteriyorsa o kendini gösterebilmeli, ama hala bunu yasalarla korumaya ihtiyaç duyuyoruz. Hala Küba'da şununla karşılaşabiliyor: Bir şirket, bir kadın hamile diye işten çıkarıyor. Küba'da bir kadın hamile kaldığında 2 sene boyunca çalışmama hakkı var, yasanın getirdiği bir hak bu. Bu iş Şirketlerin çok fazla işine gelmiyor, dolayısıyla bunu hala (devlet olarak)-denetlemek zorundasınız. Özünde Küba'da olan sürecin doğal ve adil bir süreç olduğunu düşünüyorum. Eğer benim enstitümün rektörü -ki benim öğrencimdi ve çok iyi bir öğrenciydi- bütün üniversitede kapasitesini gösterebiliyorsa şahane ve bunu görmek benim çok hoşuma gidiyor.

ERTUGRUL BILIR (Makina Mühendisi)- Bir dostumuz ve mücadele arkadaşımız olarak sayın konuşmacıya bir şey soracağım. Eğitime ilişkin olarak söylediği, insanların doğuştan egoist olduğuna ilişkin ön kabul bana biraz sorunlu göründü, yani sosyalist

bir iddia açısından sorunlu. Bunu kabul ettiğimizde insanların ancak üst yapı araçlarıyla ve bu anlamda biraz zoraki olarak dayanışmacı, kolektivist ve benzeri olabileceğini kabul etmek zorunda kalırız. Bu konuda bir açıklama yaparsa sevinirim.

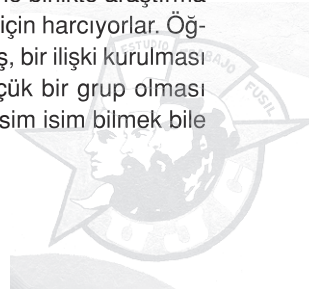
Prof. Dr. JOSE ANTONIO DÍAZ BATÍSTA (Küba J.A Echeverria Politeknik Üniversitesi)- Elbette, düşüncenize saygı duyuyorum. Belki ben de çok kesin bir yargı gibi söyledim bunu, ama aslında olan şu: Bizim örneğimizde insanları dayanışma için eğitmek gerekiyor. Harcamak zorunda olduğunuz şeyi paylaşmak çok kolay, ama zor olan size ait olan şeyi paylaşmak. Bu meselenin Küba'da çok önemli bir tarihi var. Örneğin Venezüella'ya 500, 1000 tane doktor gönderdiğimiz zaman bu işten bir şey kazandığımız için değil. Örneğin Venezüella, Bolivya'ya ilaç gönderdiğimiz zaman bu da bu işten bir şey kazandığımız için değil. Örneğin birkaç sene önce Pakistan'a 320 tane geçici hastane, sağlık ekibi gönderdiğimizde ve onları orada bıraktığımızda, bu da bize bir şey kazandırdığı için değil. Küba'da her zaman para lazım olur, para eksiktir. Dolayısıyla bu kendiliğinden bir şey değil insanlar için, bunu öğretmek lazım, kendiliğinden olmaz. Dediğim gibi düşüncenize saygı duyuyorum, ama bence insanoğlunu belli konularda mutlaka eğitmek gerekiyor. Yeni bir toplum, yeni bir kültür gerektirir, yeni bir düşünce tarzı gerektirir. Bunun için her zaman hazırlıklı doğmuyoruz. İnsanın ilk başlarında ne vardı önümüzde? Köleci toplum vardı, feodal toplum vardı. Niye ilk olarak bunlar geldi? Kapitalizm ve sosyalizm çok daha sonra geldi, çünkü bunun için aynı zamanda başka kültür ve başka bir gelişim lazımdı; bu benim kişisel fikrim.

SAFİYETTİN ÇAMUR (Endüstri Mühendisi)- Bir sorum, bir de talebim olacak. Üç numaralı slayta geçebilir miyiz? Burada öğrenci sayısı yaklaşık olarak 12 bin civarında çıkıyor. Buna karşılık gelen akademisyen sayısı toplam 1200 kişi. Bu 1200 kişinin 850 tanesi de profesör.

ÇEVİRMEN- Hepsi profesör. Profesör ispanyolcada ünvan değil, öğretmen anlamında kullanılıyor. Bunların hepsi öğretmen, 850'si tam zamanlı üniversitede çalışıyorlar.

SAFİYETTİN ÇAMUR (Endüstri Mühendisi)- Bu yaklaşık 10 öğrenciye bir tane akademisyen düşüğü anlamına geliyor. Bu merkezi bir politikanın sonucu mudur, yani benim şu kadar öğrencime şu kadar öğretim görevlisi düşecektir diye? Sorum bu.

Prof. Dr. JOSE ANTONIO DÍAZ BATÍSTA (Küba J.A Echeverria Politeknik Üniversitesi)- Şu an için güncel politika yaklaşık olarak böyle, her öğretim üyesine 10-15 öğrenci. Aynı zamanda öğretim üyeleri zamanlarının büyük kısmını sınıfta ders vermeye harcamıyorlar, zamanlarının daha büyük kısmını öğrencilerle birlikte araştırma yapmak ve onları yönlendirmeye harcıyorlar, tezleriyle ilgilenmek için harcıyorlar. Öğretim üyesiyle öğrenci arasında olabildiğince doğrudan bir alışveriş, bir ilişki kurulması isteniyor. Bunun için de her öğretim üyesine düşen öğrenci küçük bir grup olması lazım. Bir sınıfa girdiğinizde sınıfta 50 tane öğrenci varsa onları isim isim bilmek bile

imkansızlaşıyor bir dönemde. Bu sistemde hem öğretim üyesiyle öğrenci arasında çok daha doğrudan bir ilişki kurabiliyoruz, hem daha iyi bir eğitim verebiliyoruz. Örneğin benim 4 sene boyunca araştırmalarım da beraber çalıştığım öğrencilerim oldu ya da gelecekte öğretim üyesi olmalarını sağlamak için, onları bu şekilde biçimlendirmek için. Genel olarak bölümün en iyi öğrencilerini üniversitenin gelecekteki öğretim üyeleri yapmaya çalışıyorum.

SAFİYETTİN ÇAMUR (Endüstri Mühendisi)- Teşekkürler. Şimdi 15 numaralı slayta geçelim. Seçeneklerden ahlaki(moral) değerler, dördüncü seçenek, öğrenciye verilen ahlaki değerler veriliyor. 17. slaytta da bir ders programı var. Yanlış mı aldım? Zannediyorum o bu konuda mı geçiyor, bu derste mi veriliyor?

Prof. Dr. JOSE ANTONIO DÍAZ BATÍSTA (Küba J.A Echeverria Politeknik Üniversitesi)- Hepsinde geçiyor. İnsani değerler, ahlaki değerler belli bir dersin konusu değil sadece, tüm derslerde bu meseleye öyle ya da böyle mutlaka değinmek gerekiyor. Dersin konusu olan meseleyle bağlantılı olarak değinmek gerekir. Örneğin şirket ekonomisi anlatıyorsanız yozlaşma meselesine değinmek zorundasınız, çünkü bu Küba'da da var. Bu yüzden bu örneğimizde şirket ekonomisinden bahsediyorsanız, öğrencilerle mutlaka “yozlaşma nedir, nereden kaynaklanıyor, ne yapmak gerekir?” bunları ya da dayanışma meselesini konuşmanız gerekir. Demek istediğim şu: Ahlaki değerleri sadece bir dersle ilişkilendiremeyiz, bunları pratikte analiz etmek ve pratikte uygulamak lazım.

YÜKSEL BERK YAVUZ- Öncelikle hoşgeldiniz. Benim sorum, üniversite-sanayi işbirliğiyle alakalı. Küba'daki çalışmalar ne boyutta, mezun olan öğrenciler kendi meslek dallarıyla alakalı ne oranda çalışıyorlar?

Prof. Dr. JOSE ANTONIO DÍAZ BATÍSTA (Küba J.A Echeverria Politeknik Üniversitesi)- Bu konudaki tam rakamı bilmiyorum, elimde yok, ama bir öğrenci bölümden mezun olduğunda devlet ona bir iş veriyor. Örneğin bu sene benim fakültemde bu bölümde 100 öğrenci mezun oluyorsa, Çalışma Bakanlığı diğer bakanlıklarla koordineli bir biçimde, bu 100 öğrenciye 100 tane iş veriyor. Dolayısıyla bu 100 öğrenci arasında hangi öğrencinin ne iş yapacağına karar veriliyor. Bu süreci aslında Üniversite Öğrencileri Federasyonu yapıyor, bu öğrencilerin yönettiği bir süreç. Mezun olan öğrenci devletin verdiği işte 3 sene çalışmak zorunda. 3 seneden sonra eğer isterse başka bir iş bulmakta özgür oluyor. Örneğin benim kişisel olarak endüstri mühendisliğinden mezun ettiğim ve şu an şarkıcı olan, sanatçı olan öğrencilerim var, çünkü o daha çok hoşlarına gidiyordu, ama sistem az çok böyle.

FEDAI ERGÜVEN (Makina Mühendisi)- Teşekkür ederim. Öncelikle, İstanbul Şubemizin davetlisi olarak kilometrelerce uzaktan gelen Sayın Jose Antonio hocamıza bizleri onurlandırdığı için teşekkür ediyorum. Bu işte emeği geçenlere de teşekkür

ediyorum. Sorum şu: İlköğretim bizde 8 yıl. Orada ne kadar? Lise eğitimi biz bir düz lise var, bir teknik lise var. Orada da bu şekilde var mı, yoksa standart bir lise mi var? Bizde üniversiteye girişte Sayın Hocamız birkaç imtihandan sonra üniversiteye öğrenci kabul edildiğini söyledi. Liseden ve teknik liseden mezun olan bütün öğrenciler girebiliyor mu üniversiteye, yoksa kazanamayıp açıkta kalanlar oluyor mu? Bu açıkta kalanlar nasıl değerlendiriliyor? Bir de Küba'da bir nüfus planlaması var mı, varsa yüzde kaçtır? Teşekkür ediyorum. En önemli sormak istediğim de, üniversiteye giriş öncesi dershaneler var mı?

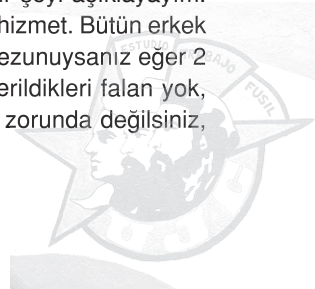
Prof. Dr. JOSE ANTONIO DÍAZ BATÍSTA (Küba J.A Echeverria Politeknik Üniversitesi)- Yok.

GÜREL ÇELİKEL- İki soru daha alacağız bu sorudan sonra. Öğleden sonra devam ediyoruz, benzer soruları sorabilirsiniz. Önce arkadaşşıma vereceğim. O zaman pozitif ayrımcılık yapalım, sizlere söz verelim. Öğleden sonra siz sorarsanız sevinirim. Teşekkür ederim.

Prof. Dr. JOSE ANTONIO DÍAZ BATÍSTA (Küba J.A Echeverria Politeknik Üniversitesi)- Küba'da üniversite öncesi eğitim şöyle: İlkokul 6 sene, zorunlu. Orta öğretim 3 sene, bu da zorunlu, yani bütün Kübalılar 9 sene zorunlu eğitim almak zorundalar. Üniversite öncesi okul, bu da 3 sene. Bu üç sene normal lise de olabilir, teknik lise de olabilir. Bundan sonra öğrenci üniversitede bir bölüme girebilmek için sınavlara giriyor. Elbette üniversiteye giriş sınavları zor. Elbette herkes ilk girdiği zaman bir üniversiteye giremiyor. Örneğin benim oğlum da böyle oldu. Her sene bu sınava giriş hakkı için şöyle bir sistem var: Üniversiteden mezun olan öğrenciler için bir kota var. Aynı zamanda ilk senesinde üniversiteye girememiş, ama tekrar üniversiteye girmek isteyen öğrenciler için de ayrıca bir kota var her sene. Bunu ayrıntılarıyla biliyorum, çünkü benim oğlumun da başına geldi. İlk sene sınavı kazanamadığı için 2 sene askerlik hizmetini yapmak zorunda kaldı. Örneğin, sadece benim üniversitemde kimya mühendisliği için 10 kişilik kota var tekrar sınava giren öğrenciler için. Tabii ki bu 10 kişilik kota için 100 kişi de başvurabilir ve en iyiler girecek, inşallah benim oğlum da.

FEDAİ ERGÜVEN (Makina Mühendisi)- Torpil yapmıyorlar mı? Nüfus planlaması uygulanıyor mu? Bizde mesela kodomanların çocukları İstanbul'da askerlik yapıyor, diğerleri...

Prof. Dr. JOSE ANTONIO DÍAZ BATÍSTA (Küba J.A Echeverria Politeknik Üniversitesi)- Benim torpelim yoktu. Küba'da askerlik hizmetine dair bir şeyi açıklayayım. Küba'daki askerlik hizmeti sadece Küba'nın içinde yapılabilen bir hizmet. Bütün erkek öğrenciler askerlik hizmeti yapmak zorundalar, ama üniversite mezunuysanız eğer 2 sene değil, 1 sene yapıyorsunuz. Savaşmak için bir yere gönderildikleri falan yok, ama birtakım eğitimler alıyorlar. Askerlik illa ki gidip de yapmak zorunda değilsiniz,

evden de yapabiliyorsunuz ve giderek askerlik yapılabilen yerler herkesin evine yaklaşıyor. Örneğin benim oğlum hafta sonları gidip geliyordu sürekli. Benim oğlum olduğu için değil tabii ki, kaldı ki çok da önemli bir insan değilim zaten.

Şu an 11 milyonluk nüfusun içinden 700 bin kişi üniversite eğitimi alıyor. Bu 700 bin içinde büyük bir kısmı hem çalışıyor, hem üniversite eğitimi alıyor. Bu üniversite sisteminin dışında çalışan ve ileri yaşlarda olan insanlar için yerinde eğitim gibi bir şey var, yani mahallelere gidiliyor, öğretmenler köylere gidiyor ve oralarda da eğitim veriliyor. Sadece bu şekilde eğitim verdiğimiz bazı bölümlerimiz de var artık.

FEDAİ ERGÜVEN (Makina Mühendisi)- Örneğin çocuk doğurmak serbest mi?

GÜREL ÇELİKEL- Soruları çok derinleştirmeden toparlamaya çalışalım, çünkü saat 13.00'ü geçti arkadaşlar, ona dikkat edelim. İki soru daha alacağım.

Prof. Dr. JOSE ANTONIO DÍAZ BATÍSTA (Küba J.A Echeverria Politeknik Üniversitesi)- Her aile istediği kadar çocuk yapabilir enerjisi varsa. Şu an Küba halkı Latin Amerika'nın en yaşlı halklarından birisi, şu an için bu nüfus piramidi Latin Amerika'ın en yaşlı pramidi ve doğum oranı da düşük. Şu an normal olarak her evlilikte bir çocuk yapılıyor. Herhangi bir kural olduğu için değil, çünkü hayat karmaşık, insanlar daha fazla eğitim alıyorlar, meslek yaşamları var vesaire, ama ailelerin daha çok çocuk yapmaları teşvik ediliyor. Nüfus artmadığı seneler yaşandı Küba'da. Bunu aslında ekonomik krize de bağlayabiliriz. Ekonomik kriz yaşandığı senelerde insanlar çocuk yapmıyorlar, çünkü eğitimler bazı şeylerin farkına varabiliyorlar. Hindistan'da bu felaket olmaya devam edecek. Dolayısıyla herhangi bir kadın hamile kaydıysa ve çocuk sahibi olmak istemiyorsa bunu çözebilecek her türlü klinik hizmeti de sağlıyor herhangi bir sorun yaşanmadan.

HİKMET DURUKANOĞLU (Fizik Mühendisi)- Küba'da şirketlerden bahsedildi. Acaba kamu ve özel oranı ne orandadır? Bir onu soracağım. İkincisi, 2 yıl hamilelikten dolayı şirketlerde kadın çalıştırmama isteği olduğunu belirtti. Böyle bir hakları var mı, yasal yaptırımlar oluyor mu? Üçüncü olarak da, "yozlaşma bizde de oluyor şirketlerde" dedi. Bu yozlaşmanın nedeni olarak neleri görüyorlar? Okullarda eğitimini verdiklerini belirtiyorlar. Nelere önem veriyorlar, nasıl eğitiliyor?

Prof. Dr. JOSE ANTONIO DÍAZ BATÍSTA (Küba J.A Echeverria Politeknik Üniversitesi)- Küba dünyada devlet mülkiyetinin en yüksek olduğu ülke, yani Küba'daki şirketlerin ezici çoğunluğu devlet şirketleri, yüzde 96-97 oranında bu böyle. Tarımda bazı küçük özel şirketler var, restoran gibi işletmelerde var, araç sahibi olan ve ulaşımda kullanan insanlar ya da evini pansiyon olarak kullanan insanlar var. Küba'da devlet mülkiyeti çok yüksek. Bunun da kendince getirdiği bazı sorunlar var. Bu şekilde bazı şeyleri kontrol etmek çok daha kolay. Sizin örneğinizde hamile kadınların işten çık-

rılması konusunda sonuçta devletin çok sıkı bir kontrolü var ve pratikte bu yaşanmıyor. Bunun dışında aynı zamanda sendika da var. Ayrıca her işyerinde bir parti birimi var ve haliyle bir birimi de böyle bir sorun olduğunda bunu görür. Dolayısıyla diyelim herhangi bir kadın böyle problem yaşadığında ve sendikaya bunu götürdüğünde eğer sendika hiçbir şey yapmazsa, partililere gidebilir ve partililere giderse bu sorun çözülür. Genel olarak süreç bu, ama yasalar var ve yaptırımlar var.

Yozlaşma elbette bir sorun, yani bu var, çünkü daha fazlasına sahip olmak isteyen insanlar var. Küba toplumu idealize edilemez. Bizim hala çok fazla sorunumuz var. Ekonomik kriz bizim için çok fazla toplumsal sorun üretti, çünkü ne pahasına olursa olsun daha iyi bir yaşam elde etmek isteyen insanlar var. Elbette bizim ülkemizdeki yozlaşma diğer örneklerle kıyaslanamaz, diğerleriyle kıyasladığınızda bizimki çok küçük. Örneğin, ben Meksika'da çalışıyordum. Bizim Küba'da yozlaşma dediğimiz şey Meksika'da görünmez bile. Elbette pratikte bizim de yozlaşma sorunlarımız var. Belli kişilere çıkar sağlamak isteyen liderler oluyor. Aynı zamanda bir şekilde devleti soymak için arastında anlaşılan insanlar oluyor.

HİKMET DURUKANOĞLU (Fizik Mühendisi)- Önleme mekanizmaları var mı?

Prof. Dr. JOSE ANTONIO DÍAZ BATÍSTA (Küba J.A Echeverria Politeknik Üniversitesi)- Cezaevi.

GÜREL ÇELİKEL- Son soru arkadaşlar.

NURAN GÜLENC- Maden mühendisiyim, ama bir sendikada örgütlenme uzmanı olarak çalışıyorum. Ben aslında şunu merak ediyorum: işyeri temsilcileri nasıl kendilerini ifade ediyorlar, işverenleri olan devlete karşı? Bir sendikalarının olduğunu söyledi az önceki cevabında. Sendikaların misyonunun ne olduğunu öğrenmek istiyorum. Bir ücret pazarlığı yapabiliyor mu, hangi konulara müdahale edebiliyorlar, sınırları ne, örgütlenme oranları ne, herkes sendikalı mı çalışıyor, artı işsizlik problemleri ya da işsizlik oranlarıyla ilgili bir sorun var mı? Bugün kapitalizmin en büyük sorunu işsizlik. bu sorunu nasıl çözdüklerini merak ediyorum. Bir de kısaca kadınların çalışma yaşamına çekilmesi için toplumsal projeleri var mı? Bunu merak ediyorum. Ev içi emeğini azaltmaya yönelik, geçen süreyi azaltmaya yönelik neler yapıyorlar? Ben merak ettiğim için soruyorum, ister şimdi cevap versin ister daha sonra.

ÇEVİRMEN- O zaman ikinci kısımda tekrar sorun.

NURAY GÜLENC- O zaman birinci kısmında sendikalar kısmını merak ediyorum özellikle kendi ilgi alanım ve çalıştığım alan olduğu için.

Prof. Dr. JOSE ANTONIO DÍAZ BATÍSTA (Küba J.A Echeverria Politeknik Üniversitesi)- İlk olarak sendikalar sözleşme imzalamıyorlar şirketlerle. Her işçi sendika üyesi olabilir de olmayabilir de. Bu şu demek: Devlet politikası elbette herkesin bir sendika üyesi olmasını istiyor, ama sonuçta olmak istemeyen olmaz. Eğer bir sendikanın üyesi olmasalar dahi sendika onları korumakla yükümlü. Aslında daha çok bir işbirliği söz konusu, yani sendika yöneticileriyle şirket yöneticileri arasında bir karşı karşıya gelmeden ziyade bir bütünleşme söz konusu. Elbette sendikalar işçi haklarını denetliyorlar, gözetliyorlar ve savunuyorlar, herhangi bir sorun olduğunda sendika işçilerin haklarını koruyor. Tüm bu süreçte bu daha çok bir karşı karşıya gelmekten ziyade bir işbirliği süreci.

Genel olarak sendikalarla yönetim arasında büyük bir çelişki söz konusu değil. Elbette sendikanın pratikte ne yaptığı liderliği oluşturan insanlarla yakından bağlantılı her şirkette, çünkü sonuçta her sendika o şirkette çalışan işçilerden oluşuyor. Daha iyi sendikalar var, daha ortalama sendikalar var. Belli yönlerini aslında bu da bir deney olmayı sürdürüyor. Küba genel anlamda büyük bir toplumsal deney. Yollarımız çizilmiş değil önümüzde. Bazen bir yola giriyoruz, sonra fark ediyoruz ki bu doğru yol değil, geri geliyoruz. Sosyalizmin Küba'da 50 yıllık bir geçmişi var. Toplumsal dönüşüm için 50 sene hiçbir şey. Hala öğrenmemiz gereken çok şey var.

Küba'da çok az işsizlik var, çünkü işsizler için de eğitim ve tekrar istihdama kazandırma programları var. Devlet her işsiz için tekrar istihdama kazandırılması ve daha iyi bir iş elde etmesi için para harcıyor. Bizdeki işsizlik sorunu bir kapitalist ülkenin normal işsizlik sorunu değil, başka bir sorun. Küba'da sorun şu ki, çok çok az olmayan miktarda insan çalışmak istemiyor. Şu ya da bu şekilde, daha yasal bir şekilde ya da daha yasadışı bir şekilde yaşamlarını sürdürebiliyorlar. Şunu söylemek lazım: Küba'da hala insanların aldıkları maaşlar, onların tam bir çalışma sergilemesi için yeterince motive edici değil. Küba'da sosyal güvenlik seviyesi çok yüksek. Ya bedava olan ya da cüzi ücretlerle olan çok fazla şey var. Örneğin sağlık tamamen ücretsiz, eğitim tamamen ücretsiz. Küba'da bir ev kirası 3 dolar olabilir. Bir aylık telefon faturası yarım dolar falan. Dolayısıyla bütün nüfusun bu şekilde sahip olduğu bir sürü şey var.

Temel yaşam sonuçta sağlanmış durumda, güvence altına alınmış durumda. Küba'da sokakta limon isteyen çocuk göremezsiniz. Örneğin gidip ofislerde temizlik yapan temizlikçi kadınlar bulmak Küba'da imkansız gibi, çünkü kimse bu işi yapmak istemiyor ya da çok az insan bu işi yapmak istiyor. Nüfusu çok eğiterseniz elbette başka perspektife sahip olurlar, bu da birtakım problemler yaratıyor. Çok kolay sorunlar değil bunlar gerçekten, ama mükemmel değiliz.

GÜREL ÇELİKEL- Evet arkadaşlar, sabah bölümümüzü bitirelim. Programı aşırı derecede aştık. 45 dakika civarında bir ara verip, 14.15 gibi başlamayı hedefleyelim. Görüşmek üzere.

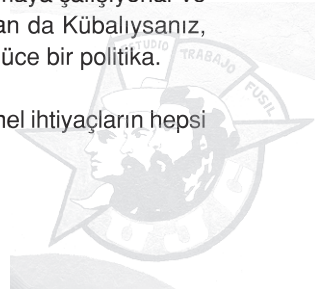
(Ara verildi)

GÜREL ÇELİKEL- Evet başlıyoruz arkadaşlar. Sabahki bölümümüz daha çok eğitim sistemine odaklanmıştı, tabii doğal olarak soru-cevap kısmında biraz daha genelleştii. Öğleden sonraki bölümde, endüstri mühendisliği uygulamaları ve topluma etkileri üzerine ayırdık. Gene aynı şekilde soru-cevap bölümümüz olacak. Sunuşu yapması için Jose Antonio Diaz Batista'yi kürsüye davet ediyorum.

Prof. Dr. JOSE ANTONIO DÍAZ BATÍSTA (Küba J.A. Echeverria Politeknik Üniversitesi)- Küba'da endüstri mühendisliği uygulamalarına biraz daha yakından bakalım ve sorularda değindiğimiz meselelere biraz daha ayrıntılı cevap vermeye çalışalım. Küba'ya dair genel rakamlar şöyle: nüfus 11 milyon gördüğünüz gibi, yüz ölçümü 111 bin kilometrekare. Bu uzun ve ince bir ada, 1200 kilometre kıyısı var. Kişi başına düşen milli gelir 6800 dolar. Dış borç 17 milyar dolar. Bu da demek oluyor ki, her Kübalı bugün yaklaşık 1700 dolar borçlu. Temel üretimlerimiz şu an birinci olarak turizm, madencilikte nikel, petrol. Küba'nın batısında büyük petrol rezervleri var. Şu an orada deniz kıyısında açıkta arama çalışmalarını sürdüren çeşitli ülkelerden şirketler var. Elbette bütün üretimlerden birisi. 90'lı yıllarda başlayan ve şu an özellikle biyoteknoloji alanında çok ilerlemiş olan tıp ve eczacılık ürünleri, şu an dünyada sadece Küba'nın ürettiği birtakım aşilar var. Bunun dışında çok çeşitli tıbbi ve eczacılık ürünleri üretiliyor Küba'da. Yine aynı zamanda Küba'nın yardım ettiği, ilaç gönderdiği ülkelerde kullanılan ilaçların büyük kısmı Küba'da üretiliyor.

Aynı zamanda 90'lı yıllardan sonra profesyonel hizmetler de verilmeye başladı. Bunun arasında elbette doktorluk hizmetleri var, mühendislik hizmetleri var, akademisyenlik var. Bunlar da 61 senesinden beri gördüğümüz ABD ablukasından büyük oranda etkileniyorlar. Küba dünyada 50 sene ABD tarafından abluka altında tutulan tek ülke. ABD 50 sene Küba ekonomisini boğmaya çalıştı, ama buna rağmen öte yandan ABD'de çok ilginç bir yasa da var, "Cuban and Judgement Law" yasanın ingilizcesi. Bu paradoks olarak sadece Kübalılara özgü bir yasa. Herhangi bir Kübalı ABD'ye yasal veya yasadışı bir şekilde ayağını bastığı anda ABD'de kalma ve bir sene içinde ikametgah izni alma hakkına sahip. Bu şu demek: Aramızdan herhangi birimiz ABD'ye gitsek, turizm için veya birisini ziyaret için, süremiz bittikten sonra siz dönmek zorundasınız, ama ben orada kalabilirim ve hiçbir güç beni oradan çıkaramaz, çünkü yasa bunu gerektiriyor, bana ikamet izni vermek zorundalar. Küba bu ilginç imtiyaza sahip tek ülke dünyada. Eğer Meksikalılara verseler bu imtiyazı, Meksika'da Meksikalı kalmazdı. Amerika kıtasındaki her ülke için aynı şey söz konusu. Bu size ABD politikasının ikiye bölünmüşlüğü hakkında bir fikir verir. Bir yandan ekonomiyi boğmaya çalışıyorlar ve her geçen Kübalıların daha kötü yaşamasını istiyorlar, öte yandan da Kübalıysanız, ABD'ye gittiğinizde orada kalabilirsiniz, dolayısıyla bu çok iki yüzlüce bir politika.

Diğer bilgiler: Küba'da çok yüksek sosyal güvenlik hizmeti var. Temel ihtiyaçların hepsi

tamamen sağlanmış durumda. Eğitim seviyesi çok yüksek. Eğer istiyorsanız ve kazanırsanız üniversiteyi parasız okuma hakkınız var. Her bin vatandaş için 102 telefon var. Her bin yurttaş için 38 bilgisayar var. Her bin kişiden 23'ü Internet erişimine sahip, daha önce anlattığım gibi bu sadece uydu bağlantısı olduğu için böyle. Yine daha önce söylediğim gibi İnşa etmekte olduğumuz fiber optik kablo 2010'da bitecek. Bir başka ayrıntı da, Küba'daki bütün ilköğretim ve ortaöğretim okullarında bilgisayar var. Bir şey daha, Küba'da bizim kırsalda da okullarımız var. Bazı okullarımız var ki sadece bir tane öğrencisi var. Bu okullar sanki 100 öğrencisi varmış gibi öğretmeni var, bilgisayarı var ve açık, hizmet veriyorlar. Eğer bunu ekonomik olarak analiz ederseniz, diyeceksiniz ki bu ekonomik değil, ama devlet politikası şu ki, her çocuk kendine yakın bir yerde eğitim hizmeti alabilmeli. Dolayısıyla devlet bu politikanın gereğini karşılıyor ve ödüyor.

61-90 yılları arasında ekonominin temel ögesi şeker ve zirai ürünlerin üretimiydi. 59'da devrim zafere ulaştığında Küba temel olarak tarımsal bir ülkeydi. 157 şeker fabrikası vardı. Bunlar da yılda ortalama 7 milyon ton şeker üretiyorlardı. Bu şeker de temel olarak sosyalist ülkelere ve Çin'e ihraç ediliyordu. Şeker üretimi aslında karmaşık bir süreç. Küba'da şeker kamışından şeker üretiliyor, sanayi bacağı da gelişkin bir üretim süreci. 90 yılında Küba'da çalışan 1700 endüstri mühendisi vardı. Sanayinin temeli şeker üretimindeydi ve çoğu mühendis bu sektörde çalışıyordu. Bu bahsettiğimiz dönemde, 61-90 arasında Küba'nın sosyalist ülkelerden ve Sovyetler Birliğinden çok büyük ekonomik desteği vardı. Bu dönemde Küba ekonomisinde endüstri mühendisliğinin çok belirleyici bir meslek olmadığını söylemek lazım. Aynı dönemde, genel olarak belirtmek gerekirse, endüstri mühendisleri şeker sanayiinde, yiyecek sanayiinde, Makina sanayiinde, hafif sanayide ve kamu hizmetlerinde: sağlık, ulaşım, ticaret ve savunma gibi sektörlerde iş buluyorlardı. O dönemde az çok yaptıkları işler şunlardı: Üretim yönetimi, iş etüdü, iş örnekleme, endüstriyel güvenlik, bakım yönetimi ve kalite kontrol.

91'de Sovyetler Birliğinde diğer sosyalist ülkelerin ortadan kalkmasıyla beraber Küba'da bir ekonomik kriz yaşandı. Biz bu dönemi İspanyolca'da "perioda especial" (Özel dönem) olarak adlandırıyoruz. Önceki oturma da size söylediğim gibi, o zamanlar Küba ticaretinin yüzde 85'inin sosyalist kanatla yapıldığını da hatırlamak lazım. Bu durum, çok kısa bir sürede yok oldu. O zamanlarda şeker fiyatının çok düşük olduğunu da not etmek lazım. Dünya piyasalarında 1 pound(=450 gram) ne kadar ederse, 1 pound şeker ağırlık birimi olarak 3-4 sent ediyordu, dolar senti. Bu pratikte maliyeti bile karşılamıyordu. Küba'da 91 ile 94 arasında Küba iç üretiminin yüzde 35'ini şeker üretimi alıyordu. Bu gerçekten çok vahşi bir ekonomik kriz demektir. Bu bizim çok ciddi, çok büyük problemler yaşattı, ama söylemek lazım ki temel hizmetlerin hepsi halka vermeye devam edildi, eğitim, sağlık gibi.

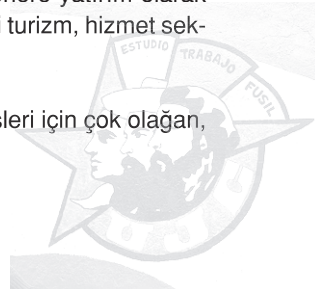
Toplumsal tüketim çok düştü. Pratikte, örneğin, ulaşım araçlarını hareket ettirmek için

çok az petrol vardı elimizde. Örneğin, Havana şehrinde insanlar bisikletle gidip geliyorlardı. Bu sürede insanların bir yerden bir yere ulaşabilmeleri için devlet olabildiğince bisiklet vermeye çalıştı. Benim evimle üniversite arasında 14 kilometre var. O benim için çok sağlıklı, ama pek hoş olmayan bir spor oldu. Normal bir zamanda Küba'da hava sıcaklığı ortalama 30-32 derece, o yüzden tahmin edebilirsiniz ki, Çok çok zor bir dönemdi. Bu yeni durum karşısında yeni ekonomik faaliyetler, yeni yollar açmak gerekiyordu. Bunlardan bir tanesi uluslararası turizm oldu. Bir başkası biyoteknolojik ürünler ve mesleki hizmetler oldu. Bugün baktığınızda bu üç ekonomik faaliyet ülke için büyük fayda sağlıyorlar.

Geçen sene, 2008'de Küba'yı 2 milyon 300 bin turist ziyaret etti. Eğer ABD, vatandaşlarının Küba'yı ziyaret etmelerine izin verseydi, bu rakam gecedен sabaha 5 milyona çıkardı. Bu da ilginç bir durum, yani bir Kübalı ABD'ye gittiğinde orada kalabiliyor, ama ABD kendi vatandaşının gelmesine bile izin vermiyor Küba'ya. ABD'lilerin Küba'yı ziyaret etmeleri için özel bir izin almaları lazım, bu da başka bir tuhaf durum. Bu Obama'nın değiştirebileceğini düşündüğümüz şeylerden bir tanesi, yani ABD'lilerin istedikleri yere gidebilmelerine izin vermesi. Bir ABD'li Kore'ye gidebilir, ama dibinde olan Küba'ya gidemez. Küba tehlikeli bir yer değil, nükleer silahı yok, bir şeyi yok. Bunlar çelişkili şeyler.

Yine aynı dönemde çok ortaklı şirketler de faaliyet göstermeye başladı, 200'ün üzerinde şirket kuruldu yabancı yatırımın da olduğu. Bunun olduğu sektörler elbette turizm, petrol sanayi, çünkü her sene Küba'da hem daha fazla petrol, hem daha fazla doğalgaz rezervi bulunuyor. Diyorlar ki jeolojik olarak karasularında çok daha fazlasının çıkması için koşullar mevcut. Bu ABD'de sorunlu bir durum yarattı, çünkü bu arama ve petrol çıkarma sürecinde rol almak, bu sektöre girmek, yatırım yapmak isteyen ABD'li şirketlerin sayısı çok fazla, çünkü ABD'ye çok yakınız. Küba kara sularında olsa bile söz konusu ABD'li şirketler bu işi yapamıyorlar, çünkü ABD hükümeti izin vermiyor. Yine bir başka sektör, telekomünikasyon. Burada da yabancı ortaklı şirketler var. 91'den itibaren, aslında ekonomik krizin yaşanmasından itibaren endüstri mühendisliği daha fazla önem kazanmaya başladı Küba'da. Niye? Çünkü toplumsal ihtiyaçları karşılamak için artık çok daha az kaynağımız vardı. Bu yüzden bütün bu kaynakları optimum şekilde kullanma ihtiyacını hissediyorduk. Asgari kaynakla kabul edilebilecek düzeydeki bir kalitede olabildiğince fazla mal ve hizmet üretmek zorundaydık. Bu yüzden endüstri mühendisliği çok önemli rol oynamaya başladı bu tarihten sonra. Kübalı şirketlerin daha verimli olmaları için işi organize etmek, çünkü sosyalist şirketler de verimli olmak zorunda, devlet şirketleri de kar etmek zorunda. Ne oluyor? Bu kar birisinin cebine gitmiyor. Onun yerine eğitime, sağlığa, başka sektörlere yatırım olarak dönüyor. Bu değişimin sonucu olarak yüzlerce endüstri mühendisi turizm, hizmet sektörlerinde, eczacılıkta ve biyoteknoloji fabrikalarında iş buldular.

Bugün sayacağımız araçların hepsi Küba'daki endüstri mühendisleri için çok olağan,

sık kullanılan araçlar. Stratejik planlama, lojistik yönetimi, yöneylem araştırması, iş yönetimi, tedarik zinciri yönetimi, insan kaynakları yönetimi, karar destek sistemleri ve bilgi teknolojileri; bunlar çok sık kullanılıyor şu an. Tüm bu yöntemler Küba'daki üretim ve hizmet sektörlerinde kullanılıyor. Bazılarında daha başarılı oluyor, bazılarında daha az başarılı oluyor. Tüm sektörlerde başarılı olduk demek değil bu. Turizmde çok ilerledik, ama tarımsal üretim hala verimsiz. Tarımdaki sorunun tamamı değil, ama bir kısmı aynı zamanda mülkiyetle de bağlantılı. Küba hükümeti şu an üretim yapmak isteyen kişilere toprakları geçici süreliğine kiralama yöntemini izliyor, yani mülkiyet verilmiyor, kullanma hakkı veriliyor. Daha fazla insanın bunu yapması için çok düşük faizli krediler veriliyor. Aynı zamanda bazı tarımsal üretimin devletin satın alma fiyatını da artırdı hükümet daha çok üretimi teşvik etmek için.

Bu öncekilerin dışında şu sektörler de çok önemli rol oynamaya başladı: Örneğin bizim bankacılık sektörümüz çok kötüydü. Bankacılık sektörümüz çeşitli tarihsel nedenlerden dolayı çok güçsüzdü eskiden, ama şu an büyük oranda gelişti. Yine benzer şekilde finans, telekomünikasyon, hastaneler, ulaşım, ticaret ve kamu yönetimi ve birçok başka sektörde endüstri mühendisleri önemli roller alıyorlar. Hepsinde aynı mantıkla çalışıyor endüstri mühendisleri; üretim ve hizmet sektöründeki bütün şirketlerde en az kaynakla en fazla üretim yapabilmek. Daha önceki sorulardan bir tanesi de bununla ilgiliydi, kapitalist ekonomide endüstri mühendisliğinin amacı. Bana sorarsanız endüstri mühendisliği sosyalizmde daha bile önemli. Mesela Küba'da endüstri mühendisliği uygulamalarının tamamı sosyalist dönemde yapıldı, yani Küba'da endüstri mühendisliği devrimden sonra doğdu. Devrim 59'da gerçekleştirildi, endüstri mühendisliği 61'de başladı, yani bizim bütün endüstri mühendisliği tarihimiz sosyalist sistem içinde gelişti. Daha önceki soruları cevaplarken de biraz konuştuğumuz gibi, kapitalist sistemde ana hedef daha büyük karlar elde etmek. Oysa sosyalist ekonomi, toplumun ihtiyaçlarını eldeki kaynakların rasyonel ve sürdürülebilir kullanımıyla karşılama amacı güdüyor. Dolayısıyla bu arada birtakım farklar yaratıyor. İlki, ekonomideki endüstri mühendislerinin işi zaten aynı, ama farklı sonuçlar yaratıyor. Farklılık endüstri mühendislerinin işi sayesinde elde edilen zenginliğin kime verileceği. Bu noktada bir şeyi açıklığa kavuşturmak istiyorum. Kapitalizmde bazen çok yüksek verimlilik görebilirsiniz, ama bunlar insanlık dışı uygulamalarla yapılıyor, yani insanoğlu açısından bunlar sürdürülebilir değil. Bazen insana rağmen, insan yaşamı pahasına sürdürülen verimlilikler gözleyebiliyorsunuz. Sosyalizmde insanoğlu için de rasyonel ve sürdürülebilir bir verimlilik elde etmeniz lazım.

Benim fikrimce, bizim her zaman kapitalizmden daha yüksek verimlilik oranlarımız olmayacak. İyi verimlilik oranlarına sahip olmamız lazım, ama rasyonel iş koşulları çerçevesinde. Her zaman kapitalizmin sıradışı verimlilik rakamlarına ulaşmak zorunda değiliz, bu bazı sektörlerde böyle, bazılarında değil.

İşçiyi korumak da aslında endüstri mühendisinin sorumluluklarından birisidir. Endüstri

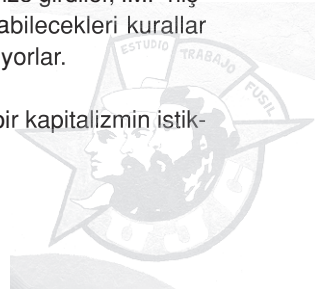
mühendisinin aslında ikili bir görevi var; üretimi artırmak bir yandan, öte yandan da çalışanları korumak. Şunu söyleyebiliriz: Şuna tamamen karar veren biz endüstri mühendisleri değiliz. Bir yandan kapitalizmi daha insani bir kapitalizm haline getirebiliriz. Bazı ülkelerde, bazı şirketlerde bu şekilde çalışan endüstri mühendisleri var. Aynı şekilde sosyalizmi daha iyi bir sosyalizm haline getirebiliriz ve daha iyi bir verimlilikle bunu yapabiliriz. Hepimizin bildiği gibi sosyalizmin karşılaştığı temel problemlerden birisi verimsizlik oldu. Genel olarak sosyalist şirketlerin her zaman kapitalist şirketlerden daha verimsiz olması gerektiği düşüncesi hakim oldu.

SALONDAN- Özür dilerim. İspanyolca'sını bilmiyorum, ama İngilizce'de sanırım "effectation etkinlik, productive verimli" demek.

Prof. Dr. JOSE ANTONIO DÍAZ BATÍSTA (Küba J.A. Echeverria Politeknik Üniversitesi)- İngilizce'de de aynı şey aslında, "effectation etkinlik" demek, ama "effectationcy verimlilik" demek. Aynı kelimeler İspanyolca'da da aynı, dolayısıyla "effectationcy" denildiğinde o verimlilik anlamında kullanılıyor. Farklılık da şurada: Ben çok verimli olup çok fazla mal üretebilirim, ama kimse bunu satın almak istemeyebilir, etkinliğim de başka bir şey olurum, dolayısıyla hem verimli olmak lazım, hem etkin olmak lazım. Endüstri mühendisliğinde felsefi olarak çalışanları, verimliliği, kaliteyi ve çevreyi korumak zorundasınız, ama tabii ki bugün endüstri mühendislerinin bunu yapmadığı çok açık. Özel şirketlerde bunu yapmak gerçekten mümkün değil. Bugün gördüğümüz gibi örneğin atmosfere zarar veren gazları bugün düşürmek gerekiyor, ama özel şirket buna para harcamak istemiyorsa endüstri mühendisinin yapacağı bir şey yok burada. Felsefi olarak, ideal olarak düşünürseniz endüstri mühendisinin yapması gereken şey budur. Kapitalist bir şirkette çalışıyorsanız bunu yapamıyorsunuz, çünkü patron buna izin vermiyor, ama toplum için çalışırsanız elbette bunu yapabilirsiniz.

Kapitalizmin farklı ülkelerde aynı olmadığı da çok açık. Örneğin ABD'de kapitalizm bir biçimde işliyor, Brezilya'da başka biçimde işliyor. İkisi de kapitalizm, belli bakımlardan benziyorlar, ama bazı bakımlardan farklılık gösteriyorlar, ama bu son yaşadığımız krizden sonra benzer olduğu görülen bir şey. Çünkü son yaşadığımız ekonomik kriz çok uzun zamandır ABD'nin liderlik ettiği kapitalist ekonominin neoliberal politikaları sonucunda yaşandı. O yüzden bunun yarattığı birçok problemi hepimiz yaşamak zorundayız. Şunları söylemek mümkün: Neoliberal kapitalizm sürdürülebilir değil. Sürdürülebilir değil, çünkü son senelerde neoliberal politikalar uygulandı ve krizde batağa saplandı. Bu noktada birkaç gün önce Brezilya Devlet Başkanının yaptığı bir yorum önemli. IMF her zaman ekonomik problemleri olan ülkelere görüş verdi, öneri verdi, yardım etti, ama ne zamanki bu gelişmeye çalışan ülkeler krize girdiler, IMF hiçbir şey yapmıyor. Bu koşullarda koyabilecekleri çözüm için koyabilecekleri kurallar yok, gelişmekte oldukları zamanlarda koydukları kuralları koymuyorlar.

Yine kesin olduğunu söyleyebileceğimiz bir başkası, denetimsiz bir kapitalizmin istik-

rarlı olmadığı. Kapitalizmin kendi kendine işlediği teorisi belli ki pratikte böyle olmuyor. Bu benim söylediğim için değil, ben öyle iyi bir ekonomist de değilim, ama Paul Krugman da aynı şeyi söylüyor, arz ve talep kendi kendilerini yöneten bir sistem üretmiyor. Şu an çözüm olarak gelişmiş kapitalist ülkeler bankalara para aktarıyorlar. Bazı ülkelerde ekonomik anlamda yeniden yapılanma olduğu görülüyor, ama üç krizin çözümsüz olarak sürdüğü görülüyor. Bir tanesi işsizlik ve görünüşe göre bu artmaya devam edecek. Bir başkası açlık, bu da artmaya devam edecek gibi görünüyor. Üçüncüsü de çevre. Eğer iki sene içinde Kopenhag'da anlaşmaya varamazlarsa o da kötüleşmeye devam edecek. Dolayısıyla bankalara biraz para vermek çözüm değil bu krize. Sanırım hepimiz şu noktada anlaşırız: Açlık bir sene içinde yok edilebilir. Eğer dünyanın silahlanmaya harcadığı kaynağın sadece yüzde 1'ini beslenme için, gıda üretimi için harcasaydı açlık problemi bir sene içinde çözüldü. Gelişmiş ülkelerde bunu yapacak bir siyasi irade yok, buna dair hiçbir siyasi niyet yok. Yine birkaç gün önce gördü ki Fransa'da süt üreticileri tarlalarda çok büyük miktarda süt döküyorlardı. Biliniyor ki Latin Amerika'da, Afrika'da her gün sadece süt dahi içemediği için ölen milyonlarca çocuk var. Maalesef bu ölen çocuklar kimsenin umrunda değil ya da neredeyse kimsenin, bununla ilgilenen insanların sayısı gerçekten az. Bu soruna başka bir çözüm bulmak lazım. Bu şu demek değil: Endüstri mühendisleri sosyalizm için yepyeni şeyler yaratacaklar. Kapitalizm kendi için kendine çözümler bulmaya çalışıyor, çünkü kapitalizmin yarın sona ereceğini söylemek de mümkün değil, uzun yıllar daha devam edeceği açık.

Sabah dediğim gibi, sosyalizm hala bir deney. En başarılı ülke Çin. Çin'in bir ülke olarak büyük başarıları var, ama büyük sorunları da var. Çok az demokrasi var, durumu iyileşmiş olmasına rağmen yoksulluk problemleri var. Şu an Çin'de varolan yoksulluk 20 sene öncesi kadar değil, 60 senede bu rakamları şimdiki hallerine kadar çıkarmayı başardılar. Bu Çinliler için bir deney, Çinliler için hakikaten tekil bir örnek. Öğle yemeğinde de burada arkadaşımızla konuşurken o da Çin'in artık kapitalist olduğunu söyledi. Çin'in birçok kapitalist yöntemi kullandığı bir gerçek. Birçok Çin şirketi dünyanın her tarafına ticaret yapıyor ve bunu yapmak için kapitalist kurallara uymak zorundasınız. Başka deneyler de var. Küba'daki deney tamamen bambaşka bir deney. Bu benim tamamen kişisel fikrim, ama biz yüzde 100 bir şekilde leninist ilkeleri de takip etmiyoruz aslında, biz Fidel'ci ilkeleri takip ediyoruz. Bunlar tam olarak aynı değil, ama dediğim gibi bu bir deney.

Ben bugün size Küba'da sosyalizmin bir deney olarak başarılı olacağını ve 10 sene içinde bütün sorunlarını çözeceğini söyleyemem. Mutlaka dikkatli olmak lazım, sonuçta 10 sene sonra Macaristan'da, Polonya'da olan şey de olabilir. Sonuçta bizim toplumumuz, insanlar geleceğe baktığında görece güvenli bir gelecek gördükleri bir toplum. Toplumsal çıkarlar ve bireysel çıkarlar olabildiğince adil bir şekilde ortaklaşıyor. Niye böyle? Olan şey bu, ama zor olan bunun nasıl yapılacağı. Yine bazı arkadaşlar değinmişti, Taylorizm, Fordist üretim gibi bu konularda da belli tartışmalar yürüyor.

Şunu da söylemek lazım ki, bugün endüstri mühendisliği gerçekten çok karmaşık bir hale geldi. Bu benim için hiç kolay değil, ama asla unutmamak lazım ki sonuçta bizim müşteri dediğimiz şey gerçekte insanlık, toplum, insanoğlu. Hepimizin daha iyiye gitmesi için çalışması lazım. Bir grup insanın çok zengin olup diğerlerinin fakir kalması hem doğru değil, hem de sürdürülebilir değil.

Yine polemik yaratabilecek bir başka soru, bana göre insanlar asgari çaba yasasıyla şekillenmiş olarak doğuyorlar. Hepimiz aslında yaşamda en az çabayla olabilecek en fazla şeyi yapmaya çalışıyoruz. Bu, insanın doğal aklının getirdiği bir şey. Yaşamda düşünürsek, aslında bu yasa doğrudan endüstri mühendisliğiyle bağlantılı. Keşke her şeyi daha az çabayla yapabilesek. Pratikte de endüstri mühendisliği elde etmek istediğimiz şeyi asgari çabayla elde etme anlamına geliyor zaten. Toplumla olabildiğince fazla hizmeti, malı olabildiğince az harcamayla kaynak kullanarak sunmak. Sonuçta nihai olarak hedefimiz bu çabayı haklı çıkarmak. Eğer insanlar böyle olduğunu düşünmüyorsa buna destek vermezler.

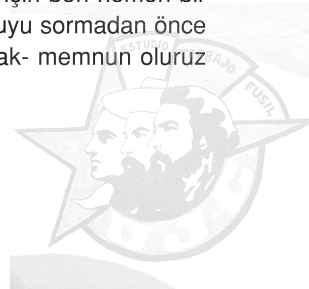
Yine endüstri mühendisliğiyle ilgili son bir düşünce olabilir belki. İşçilerin olduğu kadar şirketlerin, organizasyonların da ahlaki ve maddi motivasyonların birleşimiyle hareket etmeleri lazım. Mesela bu anlamda ABD ve Japonya iki farklı örnek. ABD'de neredeyse tamamen maddi teşvik kullanılıyor. Örneğin banka üst düzey yöneticileri bile, ekonomik krizde bankalar battığı zaman dahi milyarlar olarak çıkıyorlar. Bu adamlar 'ne yaptıklarının farkında değil' falan değillerdi, biliyorlardı ne yaptıklarını, çok riskli bir iş yaptıklarının farkındaydı hepsi. Hepsi görevlerini bıraktıklarında her birine milyonlarca dolar ödül verildi.

Japonlar başka bir politika izliyorlar. Japonlar olabildiğince maddi teşvikleri de kullanıyorlar, ama olabildiğince ahlaki teşvikler sağlamaya çalışıyorlar. Bu aslında daha zekice bir yönetme biçimi. Gerçekten işe yarayan sürdürülebilir bir kalkınma için ikisini de kullanmak lazım. Beni dinlediğiniz için çok teşekkürler.

GÜREL ÇELİKEL- Evet arkadaşlar, isterseniz 10 dakika kadar bir ara verelim, sonra devam edelim, daha rahat oluruz diye düşünüyorum. 10 dakika ara veriyoruz.

(Ara verildi)

GÜREL ÇELİKEL- Evet arkadaşlar, sanırım hala yukarıda çay, kahve içenler var, ama zamanı etkin kullanmak adına başlamak zorundayız. Antonio kısa bir açıklamada bulunmak istiyor, daha sonra soru-cevaba geçeceğiz. Soru-cevap için ben hemen bir şeyler söyleyeyim. Kayıtlar açısından sabah yaptığımız gibi, soruyu sormadan önce adınız, soyadınızı söylerseniz -daha sonra kitap olarak basılacak- memnun oluruz deyip Antonio'ya sözü bırakıyorum.

Prof. Dr. JOSE ANTONIO DÍAZ BATÍSTA (Küba J.A. Echeverría Politeknik Üniversitesi)- Önceki sunumda unuttuğum ufak bir nokta, insani gelişimden bahsetmek istiyordum. Bu, ülkelerin insani gelişimini ölçmek için kullanılan bir endeks. Birkaç gün önce son sıralama yayınlandı bu endekse göre. Dolayısıyla insani gelişim açısından bu endekse göre en gelişmiş ülkeleri görüyorsunuz burada; Norveç, Avustralya, son ülke Malta, Barbados var, Çek Cumhuriyeti var ilk 38'de. Bu ikinci grup. Küba 51. Gördüğünüz gibi Küba'nın altında bazı ülkeler var ki elbette çok daha gelişmiş olabilirlerdi. Örneğin bu endekse göre Türkiye 79. sırada. Bu endeks bir sürü kriterle yaşam kalitesini, insani gelişimi ölçen bir endeks. Bunlar da ortalama ülkeler. Son gruba bakabiliriz. En yüksek grup vardı Küba'nın da içinde olduğu, şimdi orta grup. Orta grup Güney Afrika, bu ilginç. Bu düşük gruptaki ülkelerin bir çoğu da Afrika ülkeleri. Bu endekse göre Küba'daki insani gelişimin oldukça memnuniyet verici bir gelişmişliğe sahip olduğunu söyleyebiliriz.

Örneğin, bunlar Küba'nın verileri. Gördüğünüz gibi Latin Amerika ve Karayip ülkeleri arasında Küba'nın eğimi çok daha yukarıda. Burada da yaşam beklentisi okuma-yazma oranı, büyüme oranı ve gayri safi milli hasılayı görüyorsunuz kişi başına düşen dolar üzerinden. Yaşam beklentisi 78.5 sene. Karşılaştırırsanız bizim ülkemizdeki kişi başına gelir oldukça düşük, 95. sıradayız. Kişi başına düşen gelir olarak 95. sırada olmamıza rağmen insani gelişim endeksinde 51. sırada olmak çok yüksek bir oran. Bu Arjantin'le Küba arasında karşılaştırmalı bir örnek. Arjantin'le Küba'nın neredeyse aynı insani gelişim endeksleri. Buna rağmen Küba'nın kişi başına düşen geliri 7 binin biraz altında, Arjantin'de ise 13 binin üstünde. Bu bize sadece ekonomik rakamların önemli olmadığını, aynı zamanda toplumsal rakamların da çok önemli olduğunu gösteriyor. Olan da şu: Küba toplumsal gelişime çok fazla kaynak aktarıyor. Elbette başka üçüncü ülkelere yardım etmeye de kaynak aktarıyoruz. Sabah sunuşunda dediğim gibi bize bir şey ödedikleri için yardım etmiyoruz, bazen kendimizin de ihtiyaç duyduğu, bizde de eksik olan şeyleri paylaşıyoruz.

Bu da yoksulluk endeksi. Burada 17. sıradayız. Bu tatmin edici bir sıra, çünkü bu endekste ne kadar yukarıdaysanız o kadar iyi. 40 yaşından sonraki ölüm oranı da oldukça düşük. Elbette yüksek bir yaşam beklentimiz var. Yetişkin okuma-yazma oranı oldukça yüksek. Tatmin edici bir su kaynağına sahip olmayan insanların oranı yüzde 9, bu yine de görece iyi bir rakam; Küba'nın kişi başına düşen milli gelir sıralaması düşünüldüğünde. 5 yaşın altındaki çocuklarda fiziksel olarak az gelişmişlik oranı yüzde 4, bu da oldukça iyi bir gösterge. Aslında bütün bunlar gösteriyor ki, Küba sahip olduğu kaynakların çok büyük bir kısmını insani gelişime, toplumsal gelişime harcıyor. Bu kadar.

GÜREL ÇELİKEL- Evet, soru-cevap bölümüne geçiyoruz arkadaşlar.

GOKSEL İŞIKLI (Endüstri Mühendisi)- İlk sorum, Kübalı endüstri mühendisleri Ame-

rika'nın göçmen kolaylığına rağmen ülkesine, devrime ne kadar, hangi yüzdeyle hizmet ediyor?

ÇEVİRMEN- Bundan şunu mu kastediyorsunuz: Yüzde kaçını Amerika'ya gidiyor.

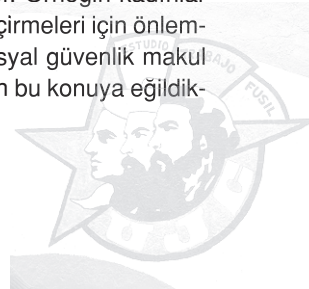
GÖKSEL İŞIKLI (Endüstri Mühendisi)- Yüzde kaçını Küba'da endüstri mühendisliği yapıyor. Küba'dan mezun olmuş endüstri mühendislerinin en azından kendi üniversitesinin bir istatistiği vardır belki ellerinde ülkesel olarak olmasa da.

ÇEVİRMEN- Ben soruyu iyi anlamak için soruyorum, şunu da soruyor musunuz? Mesela, endüstri mühendisliğinden mezun olmuş, ama Küba'da başka bir iş yapıyor.

GÖKSEL İŞIKLI (Endüstri Mühendisi)- Hayır, genel olarak Küba içerisinde endüstri mühendisi, ABD'ye ya da başka ülkelere göçmemiş endüstri mühendislerinin oranı ne? İkinci sorum da, sağlık hizmetleri alanında, dünya sağlık istatistikleri alanında Küba'nın en iyi oranlara sahip olduğunu sunumdan önce de biliyordum. Ergonomi bilimi ışığında da sanayide, endüstride bu iyi oranlara sahipler mi? Ergonomi açısından, yani iş güvenliği, endüstride iş kazası oranları, meslek hastalıkları oranlarında da aynı başarıya sahipler mi? Teşekkür ederim.

Prof. Dr. JOSE ANTONIO DÍAZ BATÍSTA (Küba J.A. Echeverria Politeknik Üniversitesi)- İlk soruda kesin bir rakam veremeyeceğim, ama aynı soruyu ben de buradakilere sorsam, Türkiye'de kaçını başka yerde çalışıyor, siz de bilemezsiniz. Şunu söyleyebilirim: Her sene 30 bin ile 40 bin arasında Kübalı Küba'dan ayrılıyor. ABD ile Küba arasındaki bir anlaşma gereği zaten ABD, 20 bin Kübalının her sene yasal olarak ABD'ye göçmesine izin veriyor. Yine başka şekillerde başka ülkelere giden insanlar var. Bazıları gidip Meksika'da yaşayan, oraya yerleşen insanlar var, yasadışı bir şekilde ABD'ye gidenler var vesaire. Birçok ülkenin, örneğin Avustralya'nın, Kanada'nın, ABD'nin de özel çalışma vizeleri var. Bu vizeleri meslek sahibi insanlara dolayısıyla daha kolay veriyorlar. Kuşkusuz bu yol yüzünden meslek sahibi insanlardan kaybediyoruz. Endüstri mühendislerinin tam rakamı nedir bilmiyorum. Öte yandan birisi eğer başka bir ülkeye yerleşmek, orada çalışmak istiyorsa bu onun kararı. Benim kararım Küba'da kalmaktı.

İkinci soru vardı ergonomiyle ilgili. Aynı şekilde Küba'da, işçi sağlığı için de çok ciddi bir önem verilmesi söz konusudur. Her zaman gerekli olan önlemlerin tümünü aldığımız söyleyemem, çünkü bazen bu önlemler, sahip olmadığımız paraların da bu işe yatırılmasını gerektiriyor. İşçi sağlığına gerçekten önem veriliyor. Örneğin kadınlar daha fazla hamilelik izni alıyorlar, çocuklarıyla daha fazla vakit geçirmeleri için önlemler alınıyor. İş kazası geçirmiş olanlar için ya da sakatlar için sosyal güvenlik makul seviyede. Bugün hem hükümetin, bakanlıkların, hem de şirketlerin bu konuya eğildiklerini ve önem verdiklerini söyleyebiliriz Küba'da.

MUSTAFA ASAR- Küba devrimini saygıyla, içten duygularıyla selamlarımı göndermek istiyorum aracılığınızla. Ülkemize hoş geldiniz. Diaz'a "merhaba" diyorum. Batista ilgimi çekti, devrik Batista'yla -59- ilişkisi nedir onu öğrenmek istedim. Küba'nın dış borcunun 17 milyar dolar olduğunu söylediler. Bunun karşılığında alacağı var mıdır? Onu öğrenmek istiyorum. Hangi ülkelere borcu var? Onu öğrenmek istiyorum. Biraz fazlaca olacak, onun için anında cevap verirse...

Prof. Dr. JOSE ANTONIO DÍAZ BATÍSTA (Küba J.A. Echeverria Politeknik Üniversitesi)- Dış borcumuz bir çok ülkeyle, ama özellikle Avrupa ülkeleri ve Kanada'yla. 17 milyar dolar çok büyük bir rakam görünse de aslında diğer ülkelerle karşılaştırdığımızda bu çok yüksek bir rakam değil. Bu borçların ödenmesi, yeniden yapılandırılması için de çeşitli ülkelerle görüşmeler sürüyor, İspanya ile Kanada ile Fransız bankalarıyla, ama öte yandan başka bir yönden olan şey de şu ki, örneğin geçen sene üç tane kasırğa yaşadık. O üç kasırğa bize 10 milyar dolara patladı. Bu Küba ekonomisi için çok büyük bir darbe. Bu borcu kapatmaya, azaltmaya başlamak için belki 4-5 sene daha geçirmesi gerekecek Küba'nın.

MUSTAFA ASAR- Alacağı var mı? Yakalamışken bırakmak istemiyorum.

Prof. Dr. JOSE ANTONIO DÍAZ BATÍSTA (Küba J.A. Echeverria Politeknik Üniversitesi)- Küba çok fazla ülkeye yardım ediyor, ama Küba yardım ettiğinde genellikle bunu karşılıksız yapıyor. Bu sabahki sorulardan birisiyle de bağlantılı. Örneğin orada da bahsettiğim, Pakistan'a gönderdiğimiz 320 hastaneyi bıraktık orada, onlara verdik. Bu aslında bir politika. Biz karşılıksız yardım ediyoruz birçok ülkeye, ama en zor zamanlarımızda da çok yardım görüyoruz. Mesela kasırgalardan sonra birçok ülke yardım gönderdi ve karşılıksız gönderdiler. Bu bir çeşitli karşılıklı dayanışma.

MUSTAFA ASAR- Bunu anlayabilirim. Devlet yardımı mı yoksa o halkların yardımı mı? Bir sosyalist ülkenin kapitalist ülkelere yardımını çok anlayamıyorum. Sosyalist bir ülkenin, kapitalist ülkenin ayakta durabilmesi için ona yardım etmesini çok anlayabilmiş değilim.

ÇEVİRMEN- Soracağım soruyu, ama verdiği örnekte Pakistan'a deprem olduktan sonra 320 tane hastane gönderdiler.

Prof. Dr. JOSE ANTONIO DÍAZ BATÍSTA (Küba J.A. Echeverria Politeknik Üniversitesi)- Size verebileceğim tek cevap şu, bu dayanışma.

MUSTAFA ASAR- Peki teşekkür ediyoruz. Ülkenize ben 2005 yılında misafir oldum. 1 Mayıs'da da oradaydım, Fidel'i dinledim. Çok mutlu insanlar gördüm, gerçekten gençliği gördüm. Sokaklarda ağlayan insan, dilenen insan görmedim. Okulları gezdim, gözlemlerimiz oldu. Öğrencilerin gözleri pırıl pırıldı. Bana göre bir dış gözlemci olarak

müthiş bir gençlik geliyor. Bundan dolayıdır ki kendisi gibi ben o kadar umutsuz değilim, 10 yıl sonra Macaristan gibi, Polonya gibi Küba da olabilir diye. Küba bizim için, Türkiye sosyalistleri için bir abide, yaşayacağını ve devam edeceğini düşünüyorum.

Prof. Dr. JOSE ANTONIO DÍAZ BATÍSTA (Küba J.A. Echeverria Politeknik Üniversitesi)- Bazen çevirmenle anlaşmak zordur. Eğer ben 10 sene içinde Küba'da sosyalizmin çökeceğini düşünseydim Küba'da durmazdım zaten. Ben istediğim her ülkede yaşayabilirim, yıllardır bunu yapabiliyordum. Ben mastırımı Kanada'da yaptım, doktoramı Avrupa'da yaptım. Her ülkede yaşayabilirim. Gerçekten bizim iyiye gideceğimize inanmasaydım zaten Küba'da durmazdım. Ben ülkeyi daha iyiye götüreceğimize yüzde 100 eminim, zaten bu yüzden Küba'dayım. Söylediğim şey, bu ülkenin başka bir yola sapmaması için çok akıllı olmak zorundayız, çünkü üzerimizde çok baskı var. Çok yakın zamana kadar hem ABD ile hem Avrupa Birliğiyle başa çıkmaya çalışıyorduk.

MUSTAFA ASAR- Çok baskı var, ama uluslararası halk desteği de var, kamuoyu desteği var, bunun da bilinmesi gerekiyor.

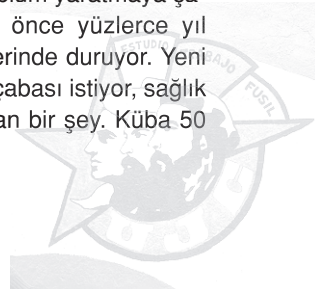
Prof. Dr. JOSE ANTONIO DÍAZ BATÍSTA (Küba J.A. Echeverria Politeknik Üniversitesi)- Elbette, bu yüzden de yaşabiliyoruz zaten.

MUSTAFA ASAR- Sabahki oturuma ben gelemedim, belki cevap verilmiştir. Küba'yı binlerce kilometrelerce gezdik ülkenin güneyinden orta yerlerine kadar. Santa Clara'da açık bir müze vardı, onu gördük Che'nin Batista'nın ordusunu, trenini pusuya düşürdüğü. Orada bir endüstri mühendisliği zekası var mıydı acaba Che'nin?

Prof. Dr. JOSE ANTONIO DÍAZ BATÍSTA (Küba J.A. Echeverria Politeknik Üniversitesi)- Vallahi o olayda hiçbir endüstri mühendisliği zekası yoktu, bu Kübalıların yaratıcılığıydı.

MUSTAFA ASAR- Son sorumu soracağım müsaade ederse. Biz bir restoranda mutlu bir tablo yaşadık. Onu da izleyicilerle paylaşmak istiyorum, hem de tekrar teşekkür anlamında. Bir arkadaşımız fenalık geçirdi restoranda, apar topar hastaneye kaldırdık. Oldukça iyi bir tedavi gördü, 5-6 saat falan kalmıştık. Sonra çıkarken dedik ki "ne kadar borcumuz var?" Şaşırdılar, ne borcu diye. Misafirperverlikleri için çok teşekkür ediyorum. O sistemden de, sosyalizmden faydalanmış olduk. Teşekkür ediyoruz.

Prof. Dr. JOSE ANTONIO DÍAZ BATÍSTA (Küba J.A. Echeverria Politeknik Üniversitesi)- Daha önce de söylediğim gibi biz Küba'da farklı bir toplum yaratmaya çalışıyoruz. Bunun için de çok çalışmak lazım, çünkü bundan önce yüzlerce yıl kapitalizmi yaşadık. Elbette bunun etkisi hala insanların bir yerlerinde duruyor. Yeni bir toplum yaratmak gerçekten zor bir iş, çok çaba istiyor, eğitim çabası istiyor, sağlık çabası istiyor, kültür de çok fazla çaba istiyor ve bu on yıllar alan bir şey. Küba 50

yıldır bunu yapıyor ve hala yapacak çok işimiz var. Bizim toplumumuz bir dizi bakımdan gelişti. Bana sorarsanız, bunlar şahane gelişimler oldu. Bunu dünyanın başka hiçbir yerinde bulamazsınız, ama hala başka bakımlardan iyiye gitmeyi sürdürmek zorundasınız. İnsanoğlu her zaman gelişmek ister, sosyalizmde de bu böyle. Eğer Küba halkı bizim gelişmekte olduğumuzu, iyiye gitmekte olduğumuzu görmeseydi başka bir şey olabilirdi. O yüzden hem ülke olarak, hem hükümet adına daha iyi bir ülke yaratmak için elimizdeki az kaynakla çok akıllı olmak zorundayız. Eğer Küba, Venezuella'nın sahip olduğu petrole sahip olsaydı şimdi kimbilir nerede olurduk, yani çok daha yüksek seviyede olurduk.

Belki bilmeyen olur diye, 59'da devrim olduğu sırada Küba'da bir diktatörlük vardı ve diktatörün adı Fulgencio Batista idi. Batista soyadı aslında İspanyolca'da Bautista diye bir kelimedenden türetilmiş bir soyadıdır. Batista'nın ailesi Küba'nın doğu bölümünden geliyor. Benim aynı soyadı taşıyan dedelerim Kanarya adalarından geliyorlar. Batista soyadı aslında benim annem tarafından gelen soyadı. İki soyadı var biliyorsunuz, ikincisi Batista ve hem annemin babası, hem babamın babası, hem de karımın annesinin babası Kanarya adalarından gelme köken olarak. Tabii aynı kökenlere sahip olsaydık dahi benim için çok bir şey değişmezdi, herkes kimse o. O bir suçluymuş, ben değilim.

HÜSEYİN ŞİMŞEK (Makina Mühendisi)- Öncelikle bu çok güzel sunumundan dolayı kendilerine çok teşekkür ediyorum. Bize ülkesindeki hem ekonomik konularda, hem de akademik konularda çok anlaşılır, net bilgiler verdi. Teşekkür ederim. Şu ana kadar hep Küba'yı dinledik. Ben kısa olarak konuyu değiştirmek istiyorum. Kendisi Türkiye'yi, İstanbul'u, Makina Mühendisleri Odasını nasıl buldu? Küba'da halk Türkiye'yi nasıl görüyor Ortadoğu'da?

Prof. Dr. JOSE ANTONIO DÍAZ BATİSTA (Küba J.A. Echeverria Politeknik Üniversitesi)- İki hafta önce benim fakültemin dekanı Türkiye'ye geleceğimi söylediğinde bana biraz tuhaf görünmüştü. Gazetelerde okuyabileceğiniz genel şeylerin dışında Türkiye'ye dair çok az bilgiye sahiptim. İstanbul'un çok eski bir şehir olduğunu biliyordum, çünkü çeşitli fotoğraflar, videolar, belgesellerden görmüştüm. Türk mutfağının, Türk yemeklerinin çok güzel olduğunu biliyordum, çünkü bu bütün dünyada biliniyor. Türkiye tarihine dair de çok az şey biliyordum, çünkü zaten uzak ülkeleriz. Buradaki tecrübemin çok ilgi çekici olduğunu söyleyebilirim. İlk olarak İstanbul herhangi bir fotoğrafta görebileceğinizden çok çok daha güzel ve çok daha etkileyici bir şehir, gerçekten mükemmel bir şehir İstanbul. Elbette İstanbul'un kendine özgü nitelikleri vardır, ama İstanbul'da insan az çok Türkiye'nin fikrinin ne olduğunu bilebiliyor. Bana kalırsa Türklerle Kübalılar arasında dünyanın en iyi ilişkileri bile olabilir.

Sizin ülkeniz benimkinden daha gelişmiş bir ülke, bizden çok daha zengin bir ülkesiniz ve elbette kendi sorunlarınız var. Benim gördüğüm kadarıyla akademik anlam da dahil olmak üzere, birçok işbirliği, yardımlaşma olabilir iki ülke arasında. Örneğin oda üye-

rinden daha doğrudan akademik ilişkiler de kurulabilir. Yine belki odadan birileri Küba'ya gelebilir ve daha doğrudan ilişkiler kurabiliriz. Tabii elbette mesafe her zaman büyük problem. Gördüğüm kadarıyla Kübalıların ve Türkiyelilerin yaşam tarzı uyumlu birbiriyile. Dün de söyledim, hakikaten doğruyu söylüyordum, Türk kadınları çok güzel.

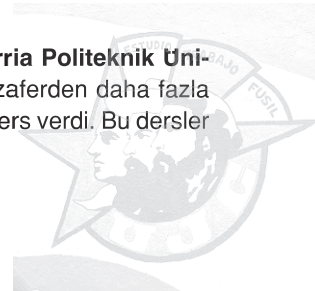
FIRAT KAYIRAN- Küba'da da eski Sovyetler Birliğinde olduğu gibi gost plan gibi bir kurum var mı, planların yapıldığı mesleki bir kurum? Eğer varsa ne detayda plan yapıyorlar ve yapılan bu planların gerçekleşme derecesi nedir?

Prof. Dr. JOSE ANTONIO DÍAZ BATÍSTA (Küba J.A. Echeverria Politeknik Üniversitesi)- Evet bir Ekonomi Planlama Bakanlığıımız var. Küba ekonomisi büyük oranda planlı bir ekonomi, çünkü daha önce de söylediğim gibi yüzde 90'ın üzerinde devlet mülkiyeti var zaten. Bu planlama süreci, yukarıdan başlayan bir süreç, ama her aşamaya farklı bölümleri paylaştırılarak gidilen bir süreç. Bir senelik yapılacak planlama için 6 ay öncesinden başlanıyor konuşulmaya, 6 ay sürüyor. Elbette şu an planlama çok daha karmaşık durumda, çünkü birçok şey çok daha belirsiz, -bugün için Küba ekonomisinde. Elbette her planladığını başaramıyorsun, planlanmışla yapılan arasında elbette bir açığı oluyor. Örneğin, Yüksek Öğretim Bakanlığı benim üniversiteme diyor ki sene başında "size bu sene 5 milyon dolar vereceğiz harcama için." Ama sene sonunda geliyorsun ancak 1.5 milyon dolar verebilmişler. Şu an bu süreç daha karmaşık, bu da belli konulardaki belirsizlikten kaynaklanıyor.

Bu planlama sürecinde alt seviyede yapılanlar üst seviyede yapılanlardan daha çok önem taşıyor, çünkü şu an planın yapılıp yapılmaması aslında alt seviyede ne yapıldığına bağlı. Doğal olarak her zaman planladığın şeylere erişecek kaynaklarımız olmuyor Küba'da. Her zaman hedeflere erişilemiyor, özellikle son senelerde, çoğu zaman yakalayamıyoruz hedefleri. Çok özgül bir örnek, her sene harcanacak petrol miktarı önceden planlanıyor, dolayısıyla ulaşımda hangi alana bu kaynağın ne kadar aktarılacağı da belli. Ve sonra zaman geçiyor ve Ulaşım için, elektrik üretimi için petrolü harcamaya başlıyorsun. Bu sene, 2009'da ilk 6 ayda harcamamız gerekenden daha fazla petrol harcadık, ama rakamı geçemeyeceğimiz için önümüzdeki 6 ayda daha az harcamak zorundayız. Bazı faaliyetleri durdurmak zorundayız ya da faaliyeti azaltmak, daha düşük yoğunluklu yapmak zorundayız, çünkü daha fazla petrol alacak paramız yok.

NEZİH YAŞAR (Endüstri Mühendisi)- Deminki örnekte 90-91 yılları kritik bir noktada duruyordu. Sovyetler Birliğinin çöküşünden fırsat olarak yararlandıkları durumlar oldu mu, Küba'ya yaradığı noktalar oldu mu Sovyetler'in çöküşü?

Prof. Dr. JOSE ANTONIO DÍAZ BATÍSTA (Küba J.A. Echeverria Politeknik Üniversitesi)- Evet birçok bakımdan. Normalde insan yenilgiden, zaferden daha fazla ders çıkarıyor. Elbette Sovyetler Birliğinin çöküşü bize çok fazla ders verdi. Bu dersler

bizim ayakta kalma mücadelemizde bize yardımcı oldu. 91 yılına dönüp bakarsanız sosyalist kampın ortadan kalkmasından sonra Küba gibi fakir, güçsüz ve ABD'ye bu kadar yakın bir ülkede sosyalizmin çökeceği düşünülmüdü, çünkü ülke en büyük ekonomik desteğini kaybetti. Elbette çözümün ayaklarından bir tanesi bütün ülkenin kemer sıkması oldu. Başka bir öge daha vardı o zaman için önemli olan. Fidel Kastro çok sıradışı bir politikacı. Fidel Kastro'nun 11 ABD başkanını devirmiş olması da aslında te- sadüf değil. Bunların birçoğu kendi başkanlıklarına başladıkları sırada Küba'da sosyalizmi çözeceklerini iddia ediyorlardı. Fidel Kastro gerçekten Sovyetler Birliği ve diğer sosyalist ülkelerin çözülmesinden sonraki durumundan bir şekilde Küba'nın çı- karına bir şeyler çıkarmayı bildi, becerdi. Gerçekten neredeyse son 20 yıllık süreçte Küba'nın başardığı birçok şey Fidel Kastro'nun siyasi zekasına borçluyuz. Dünyada çok fazla insan Küba'nın biteceğini düşünüyordu, Küba'nın Sovyetler Birliğinin çözü- lüşüne dayanamayacağını düşünüyordu, ama tarih tersini gösterdi.

FEDAİ ERGÜVEN (Makina Mühendisi)- Benim için zor bir soru, ama hocamın affına sığınarak sormak istiyorum. Fidel Kastro öldükten sonra sosyalizmin çözülmemesi için hazırlanan bir B planları var mı? Teşekkür ederim.

Prof. Dr. JOSE ANTONIO DÍAZ BATÍSTA (Küba J.A. Echeverria Politeknik Üniver- sitesi)- Evet. Bu bir gerçek, hepimiz öleceğiz ve Fidel'e de bir gün sıra gelecek. Son 2 senedir Fidel'in rahatsızlığından sonra hem devlet, hem hükümet, hem de parti Fidel'in yokluğunu düşünerek zaten yeniden yapılandırılıyor. Yine yakın zamanda Küba Komü- nist Partisinin kongresi olacak. Kongrede elbette ekonomik ve toplumsal ilkeler konu- sulacak; ülkenin önümüzdeki senelerde önüne çıkacak problemleri çözümü için, en azından önümüzdeki 5-10 sene için ülkenin sosyal ve ekonomik politikaları belirlenecek. Şu an kardeşi Raul Kastro ülkeye liderlik ediyor. Elbette Fidel Kastro kadar tanınmış bir siyasetçi değil, yine Fidel Kastro kadar parlak bir siyasetçi de değil, ama çok iyi bir ör- gütçü. Şöyle denilebilir: Raul Kastro daha çok Kübalı bir lider, Fidel Kastro bir dünya li- deri, evet o da Kübalı, ama bir dünya lideri. Fidel Kastro dünya ölçeğinde bir lider. Raul Kastro'nun elbette farklı nitelikleri var. Raul çok çalışkan bir lider, çok disiplinli ve çözü- lmesi gereken problemlerin çok farkında ve bunlara çok fazla odaklanan bir lider. Aynı zamanda sonuçta Fidel'in yaptığı işleri yapabilecek bir tane insan yok Küba'da. Şu an Fidel Kastro yaşasa bile Fidel Kastro'nun daha önce yürüttüğü bütün görevleri üstlen- mek için birden fazla insan görev almak zorunda. Fidel Kastro hala Küba politikasında rol oynuyor, ama pratikte elbette gelecek için hazırlanıyor.

ERTUĞRUL BİLİR- Tekrar merhaba. Biraz Küba'yı tanıma durumuna dönüştü sohbet. Ben endüstri mühendislerinin temel bir rol oynadığı üretim mühendisliği açısından bir şey soracağım. Sabah da aslında benzer şeyler soruldu, ama biraz daha anlamak istiyorum. Elbetteki Küba kapitalizm denizinde küçük bir ülke, çok mucizeler bekleme- mek lazım, ancak ister istemez üretimin örgütlenmesine ilişkin bir tartışmaya bir konu gündeme geldiğinde, örneğin Küba'da gerek endüstri mühendisliğinin eğitimi ve uy-

gulanmasında, gerekse de doğrudan doğruya tüm alanlardaki üretimde işçilerin üretime yabancılaşmasının önüne geçilmesi için ne tür yöntemler geliştirilmeye çalışılıp çalışılmadığı, yabancılaşma karşıtı çalışmalar, işçilerin katılımı, kapitalizmde veya bu yalın üretimde sağlandığı gibi biraz göstermelik değil de, daha gerçek katılımın sağlanması için geliştirilen yöntemler var mı? Deneysel düzeyde bile olsa bunları bir parça merak ederim. Bir de son slaytta Weble'nin de adı geçiyordu, ama mesela gerçekten hocanın Weble'nin teorilerine nasıl baktığını da merak ederim. Teşekkürler.

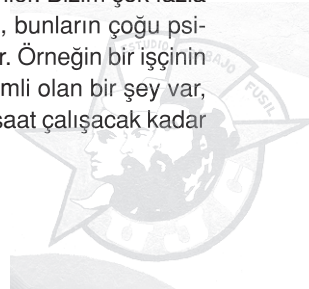
ÇEVİRMEN- Tekrar toparlamak için, katılım, yabancılaşma ve Weblen.

ERTUĞRUL BİLİR- Katılım ve yabancılaşma üretim örgütlenmesinde bu konularda herhangi bir çaba var mı?

GÜREL ÇELİKEL- 5 gibi bitirmeyi hedefleyelim, ama ısrarla sorularınız varsa gene de devam edebiliriz 5-10 dakika daha.

Prof. Dr. JOSE ANTONIO DÍAZ BATÍSTA (Küba J.A. Echeverria Politeknik Üniversitesi)- Yabancılaşma sorunu gerçekten çok çok karmaşık bir sorun ve burada size hemen ikna edici bir yanıt da veremem bu konuda. En azından şunu söyleyebilirim: İşçiler bir şekilde kendi çıkarlarına da karşılık geldiği düşünüldüğü bir yerde, yani patronla çok doğrudan bir çelişki içinde çalışmadıkları bir yerde çalıştıkları zaman bu elbette yabancılaşma sorununu da etkiliyor. Öte yandan bu katılım işi de bununla bağlantılı ve katılım herhangi bir işyerinde bunu isteyen herkes katılabilir üretim sürecine. Elbette karar alma süreçlerinde rol oynayan ve şirket yönetiminden daha fazla söz sahibi olan ve etkili olan işçi kolektifleri de var. Kişilerin bireysel çıkarlarının şirketin ve toplumun çıkarlarıyla örtüşmesini sağlamak gerçekten çok önemli, çünkü bu çakıştığında herkes şirketi daha ileriye götürmek için emek veriyor.

İşçiler, bir sene içinde o seneye dair planlamanın başlacısından ve o planlamanın her aşamasında yürütülmesine ve denetlenmesine katılıyorlar, yani çok açık ve çok geniş bir katılım var. Kişi bu sürece daha fazla katılım göstermek istediği sürece daha fazla katılabilir. Elbette işçilerin çıkarlarıyla şirketin çıkarları arasında bir beklenti açığı olduğu sürece iyi sonuç almak mümkün değil, bunun da yabancılaşma sorunuyla doğrudan bağlantısı var. Sizi en azından şundan temin edebilirim ki, Küba şirketlerinde herşey tartışılabilir. Analiz edilmesi gereken her şeyi analiz etmekte Küba'daki işçilerin söz hakkı var. Eğer gerekçeleri haklıysa elbette değiştirilmesi gereken şey değiştirilir. Dürüst olmam gerekirse bu teoriler benim çok hoşuma gitmiyor. Nasıl açıklayabilirim... Bu teoriler genelde bir bira alıp tartışmak için hakikaten ilginç teoriler. Bizim çok fazla pratikte çözmemiz gereken sorun var. Elbette bu teoriler de etkili, bunların çoğu psikolojik sorunlar üzerine eğilen teoriler ve bunların da bir anlamı var. Örneğin bir işçinin daha az çalışmak istemesi neredeyse doğal. Çalışmada çok önemli olan bir şey var, sizi çalışmaya teşvik eden şeyin ne olduğu. Ben bazen günde 20 saat çalışacak kadar

beni teşvik eden şeyleri bulabiliyorum. Eğer motivasyon sadece maaşını almak ve daha az çalışmak olursa başka türlü davranırsın. Bugün temel sorunun kişisel teşviklerle şirket teşviklerinin arasındaki bir çatışma olduğunu söyleyebilirim. Bu şu demek: Eğer insanlar daha iyi çalıştıklarında, daha çok demiyorum, 8 saatten 10 saate çıkaralım demiyorum, ama daha iyi çalıştığımız zaman daha iyi bir geleceğin onları beklediğini bilmeliler.

Yine şunu da anlamanız lazım ki, bizim (belki-ideal anlamında: redaksiyon) sosyalizme nasıl varacağımıza dair bir sorunumuz var. Demek istediğim şu: Elbette teori var, ama bizim sosyalizme ulaşmada pratikte birtakım sorunlarımız var. Elbette Lenin bugün yaşasaydı ne derdi diye görmek lazım. Küba'da hakikaten sorunlarımızı nasıl çözeceğimiz, nasıl ileriye gideceğimize dair çok fazla tartışma yürüyor. Bazen bu konuları da tartışıyoruz ve bu teorilerin Küba toplumunun belli yönlerinde ne anlama geleceğini konuşuyoruz, ama bu çok büyük bir tartışma değil.

İSMAIL BOYACIOĞLU- Küba devrimi 50. yılı yaşıyor. Bizim genç cumhuriyetimiz de 86. yılında emperyalizme karşı bir mücadeleye sonunda kurulmuş bir cumhuriyet. Bu genç cumhuriyetimiz içinde İzmir İktisat Kongresi diye Atatürk'ün de katıldığı bir kongrede karma ekonomik sistem adı konulmadan tarifi yapılmış. Salt bir kapitalist sistemin varolamayacağını gördük, Amerika müdahale ediyor, devlet müdahalesi yapıyor. Salt bir komünizm olamayacağını, sosyalizm olamayacağını, sizin söylediğiniz örneklerde özel sektöre yer verdiğiniz, teşvikler verdiğiniz görüyoruz. O zaman Atatürk'ün karma ekonomik sistemi önümüzdeki yüzyılın bir yol haritası şeklinde gözüküyor kınamca. Bu konuda karma ekonomik sistemi nasıl değerlendiriyor Sayın Hocamız? Onu merak ediyorum.

Prof. Dr. JOSE ANTONIO DÍAZ BATÍSTA (Küba J.A. Echeverria Politeknik Üniversitesi)- Zor soru. Bana kalırsa sosyalizme giden yolda kapitalizmin işe yarayacak her şeyinden yararlanmak lazım. Bana kalırsa sosyalist geleceğe ulaşmak için bize hizmet edebilecek her kapitalist şeyi kullanmak lazım ve karma bir ekonomi belki çözüm olabilir. Bu sadece şu an sohbetle aklıma gelen bir şey. Sonuçta bu tip şeyleri konuşmak için belli bir süre bunu gözlemlemek, yaşamak lazım. Bir ekonomi belli bir süre geçmeden istikrar kazanıyor ve sonuçlarını gösteremiyor tam olarak. Biz de şu an geçmişe dönüp baktığımızda birtakım hatalarımızı görüyoruz, ama bu tabii bu sorunları sonra gördük. İlla böyle söylemek gerekirse, sosyalizme ulaşmak için kapitalizmin iyi olarak düşünülebilecek yönlerinden yararlanmak lazım, ki sosyalist sistemimiz ikna edici olabilsin, tatmin edici olabilsin. Örneğin Avrupa'da bazı devletlerde refah devleti olarak adlandırılan şey vardı. Yine İsveç gibi devlet mülkiyetinin yüksek oranda olduğu bir şekilde halkının refahını belli oranlarda düşünen ülkeler de var.

Şu kabul edilemez bir şey: Bir ülkenin iyi durumda olması ve bu iyi durumun başkalarının kötü durumundan geliyor olması. Elbette iyi yaşayanlar şikayet etmez, ama kötü

yaşayanlar şikayet eder. Uzun vadede böyle devam edemez, illa ki bir çarpışma yaşanır. Belki belirli koşullarda belli bir süre için bu model işe yarayabilir. Ayrıca şunu da söylemek lazım: Hiçbir ülkeye hiçbir modeli dayatamazsınız. Dayatılan ekonomik, sosyal ya da toplumsal sistemler uzun vadede başarılı olamıyorlar. Ekonomik ve toplumsal sistemlerin nüfusun büyük çoğunluğunun uzlaşmasıyla planlanması lazım. Dolayısıyla bu sizin hakkınız, bu sizin kararınız, eğer Türkiye’de insanların büyük çoğunluğu bunu istiyorsa bu yapılır.

CİHAN UYANIK (Endüstri Mühendisi Öğrencisi)- Sorum, Politeknik Üniversitede bir hocasınız. Avrupa’da da politeknik üniversiteler var. Marksist bir üniversite aslında, ama şu an öyle değil. Sizin Politeknik Üniversitenizde eğitim nasıl? Avrupa’da, Kanada’da ve ABD’deki üniversiteleri de biliyorsunuz. Politeknik Üniversitenin farklılığı ne?

ÇEVİRMEN- Pardon, neden farklılığı?

CİHAN UYANIK (Endüstri Mühendisi Öğrencisi)- Normal üniversite biçiminden Politeknik eğitimin farkı ne, onlar bir şey uyguluyorlar mı? Bir sorum yine eğitimle ilgili. Kaç tane, yani kontenjan diye bir şey var mı, ülkenin ihtiyaçlarına göre mi öğrenci alıyor?

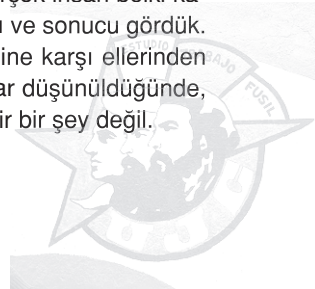
ÇEVİRMEN- Özür dilerim. Bunların hepsi ilk bölümde anlatılan şeylerdi, yani ilk bölümün konusuydu mühendislik eğitimi ve rakamlardan da bahsedildi.

CİHAN UYANIK (Endüstri Mühendisi Öğrencisi)- Tamam gerek yok, o zaman geri alırım. Başka bir şey vardı iş hayatıyla ilgili bir şey. Örneğin şirketlerden çok bahsedildi. Ben bu kadar olduğunu bilmiyordum. Küba’da bahsettiği şirketlerin ölçeği ne? Bunların bir de buradaki özel mülkiyet sınırını...

SALONDAN- Genelde devlet şirketleri, yüzde 95’i devlet şirketi.

HİKMET DURUKANOĞLU- Sovyetler Birliğindeki çözülme konusunda Kübalılar olarak nedenleri konusunda ne düşünürler? Bunu tartışmışlardır muhtemelen, kişisel görüşü de olabilir. Neden çözüldü o sistem?

Prof. Dr. JOSE ANTONIO DÍAZ BATÍSTA (Küba J.A. Echeverria Politeknik Üniversitesi)- Sovyet Devleti halkının beklentilerini karşılayamadı, bu yüzden de insanlar memnun değildi. Dolayısıyla siz bir politik sisteme göstermiş olduğunuz inancı kaybederseniz bu sistem değişmek zorunda. Benim gördüğüm kadarıyla Sovyet halkı hak ettikleri kadar ilerleyemediklerini düşünüyordu. Bu yüzden birçok insan belki kapitalizmden daha fazlasını elde edebileceğini düşünmeye başladı ve sonucu gördük. Tabii öte yandan kapitalistler de işlerini iyi yaptılar, Sovyet Birliğine karşı ellerinden gelen her şeyi yaptılar. Sovyetler Birliğinin sahip olduğu kaynaklar düşünüldüğünde, ekonomi düşünüldüğünde böyle bir gücün çökmesi kabul edilebilir bir şey değil.

HİKMET DURUKANOĞLU- Bir şey daha sorabilir miyim? “Devlet halkın taleplerini karşılayamadı” diyor. Devlet istemediğinden mi, yoksa maddi olanağı olmadığından mı? Bir de şu sorulabilir: Devletle halk bu kadar kopuk muydu?

Prof. Dr. JOSE ANTONIO DÍAZ BATİSTA (Küba J.A. Echeverria Politeknik Üniversitesi)- Belki, nasıldı bilmiyorum. Politika ve ekonomi birlikte gitmek zorunda. Siz politik bir projeye sahip olabilirsiniz, ama ekonomik projeniz bunu desteklemeyebilir. Şahane bir siyasi proje ortaya koyabilirsiniz, ama ekonomik olarak bunu desteklemezseniz çöker. Aynı zamanda Sovyet liderlerinin gereken kıvraklığı gösteremediğini de düşünüyorum. Çok geniş bir bürokrasi vardı, belli oranda yozlaşma da vardı. Sonuçta bir süre sonra nüfusun büyük kısmı sisteme inanmıyordu. Bu tabii kişisel görüşüm.

GÜREL ÇELİKEL- Evet arkadaşlar, şimdi kapanıştan önce Sayın Jose Antonio Diaz Batista'ya bir plaket vermek istiyoruz katıldığı için. Kendisine öncelikle teşekkür ediyoruz ve plaketi vermek üzere Şube Başkanımızı çağırıyorum.

İLTER ÇELİK- Mikrofonu alırken bir iki şey söylemeden olmaz. Bir konuda uyarır mısınız? Burası Türkiye'nin farklı bir köşesi. Buradaki karışım Türkiye'ye uymaz, Türkiye biraz daha farklıdır. Bu salondakilerin yarısı kendilerine sosyalist diyebilirler. Onun için Türkiye profili algılaması açısından kendisini yanıltmasın, bu salon ya da Makina Mühendisleri Odası yanıltmasın. Makina Mühendisleri Odası Türkiye'de dik duran, dirençli duran, kendisini tanımlayabilen ve söyledikleri konusunda azimli olan yapılardan bir tanesi. Kelimeleri biraz istediğim gibi kullanmıyorum.

Bir şey, 40 yaş üstü orada yaşam çok denildi. Ben 40'ı geçtiğime göre Küba'ya gitsem biraz daha fazla yaşayabilir miyim sorusunu sormayacağım. Bu sunumdan bir ortak yönümüzü aldım. Bizdeki normalle onlardaki normal aynı kelime. Sayın Antonio'ya teşekkür etmek istiyorum. Hepiniz adına günün anısına bu plaketi veriyorum. Kendisinin ayağına sağlık, sizin de ayağınıza sağlık.

GÜREL ÇELİKEL- Arkadaşlar, bir duyuruyla kapatmak istiyorum toplantımızı.

Prof. Dr. JOSE ANTONIO DÍAZ BATİSTA (Küba J.A. Echeverria Politeknik Üniversitesi)- Gerçekten davet için ve Küba'ya o kadar uzak olmasına rağmen gösterdiğiniz ilgi için çok teşekkür ederim. Sizin gibi insanları tanımak benim için gerçekten çok faydalı oldu. Teşekkürler. (Alkışlar)

GÜREL ÇELİKEL- Teşekkür ediyoruz tekrar. Kısaca duyurumuzu söyleyelim ve toplantımızı kapatalım. 20-21 Kasım 2009'da Sakarya Üniversitesinde Endüstri İşletme Mühendisliği 7. Kurultayı yapılacak. Katılmak isteyen arkadaşlara duyuruyoruz.

